

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Naisministrite kujutamine Eesti meediaväljaannetes läbi soo- ja juhistereotüüpide

Bakalaureusetöö (SOZU.00.024)

Autor: Pille-Riin Määr

Juhendaja: Külliki Seppel, MA

Tartu 2021

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. Terminoloogia	6
1.1.1. Soo- ja juhistereotüübid poliitikas	10
1.2. Naispoliitikute kujutamine meedias	10
1.2.1. Meedias kasutatud soo- ja juhi stereotüüpide mõju	12
1.3. Naiste osalus Eesti poliitikas	15
2. UURIMISKÜSIMUSED	18
3. METODOLOOGIA	19
3.1. Valim	19
3.2. Meetod	22
4. TULEMUSED	24
4.1. Eesti Vabariigi 49. valitsus	24
4.1.1. Katri Raik (siseminister)	24
4.1.2. Kaia Iva (sotsiaalkaitseminister)	25
4.1.3. Riina Sikkut (tervise- ja tööminister)	26
4.1.4. Kadri Simson (majandus- ja taristuminister)	27
4.1.5. Urve Palo (ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister)	29
4.2. Eesti Vabariigi 50. valitsus	30
4.2.1. Mailis Reps (haridus- ja teadusminister)	30
4.2.2. Kert Kingo (väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister)	31
4.2.3. Riina Solman (rahvastikuminister)	32
4.3. Eesti Vabariigi 51. valitsus	33
4.3.1. Kaja Kallas (peaminister)	33
4.3.2. Anneli Ott (kultuuriminister)	35

4.3.3. Eva-Maria Liimets (välisminister)	35
4.3.4. Signe Riisalo (sotsiaalkaitseminister)	36
4.3.5. Liina Kersna (haridus ja teadusminister)	37
4.3.6. Keit Pentus-Rosimannus (rahandusminister)	37
4.3.7. Maris Lauri (justiitsminister)	38
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	39
5.1. Järeldused ja diskussioon	39
5.2. Meetodi kriitika ja edasised uurimisvõimalused	46
KOKKUVÕTE	47
SUMMARY	49
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISAD	55
Lisa 1. Kodeerimisjuhend	55
Lisa 2. Kodeerimiseks valitud artiklid	58
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	69

SISSEJUHATUS

Bakalaureusetöö on ajendatud mitmetest Eestis ja maailmas läbiviidud uuringutest, mis on seotud naiste osalemisega poliitikas ja pürgimisega juhi positsioonile. Olgugi et üha enam on nii ettevõtete kui riigijuhtide seas naisi, siis jätkuvalt kasutatakse nende iseloomustamiseks stereotüüpseerivaid sõnu või väljendeid. Stereotüübid võivad küll lihtsustada meie igapäevaelu, luues kategooriaid ja säästa aega, kuid nendel on oma negatiivne mõju. Näiteks võivad naispoliitikutele omistatud soo- ja juhistereotüüpsed omadused mõjutada nende kuvandit ning ühtlasi panna nende tööalase kompetentsuse kahtluse alla.

Stereotüüpide teemat on käsitlenud aastakümneid ja selle käsitlemine jätkub siiani, näiteks on Kahn ja Goldenberg (1991) fookusesse võtnud poliitikute meediakajastused, kus nad leidsid, et ajakirjanikud kasutavad poliitkandidaatide portreeterimiseks stereotüüpe; Huddy ja Terkildsen (1993) on jõudnud järeldusele, et naistel ja meestel on ühiskonna silmis juba loomupäraselt erinevad oskused erinevates valdkondades; McGarty (2002) sõnul on stereotüübid uskumuste ja hoiakute kogumid, kus ühte gruppi kuuluvad sarnaste omadustega inividid ning Van der Pas ja Aaldering (2018) on oma uuringutes leidnud, et juhistereotüüp hoiab endas rohkem maskuliinseid tunnuseid ning seetõttu eeldatakse, et juhi rollis on meessoost isik.

Eestis on stereotüüpide teemat käsitletud põgusalt erinevates uurimistöodes, kus näiteks Anette Parksepp (2014) on uurinud oma bakalaureusetöös seda, kuidas kujutatakse naisi kvaliteet- ja tabloidlehe fotodel, Barbi Pilvre (2011) oma doktoritöös naiste mediarepresentatsiooni. Samuti on seda teemat käsitletud Praxise poolt läbi viidud uuringus “Naised poliitikas” (Anniste jt, 2020), mis keskendus eeskätt sellele, milliseid omadusi omistatakse naispoliitikule ning sealhulgas uuriti üldiselt naispoliitikute meediakajastuste hulka, nende kujutamist meedias, kuid mitte seda, milliseid stereotüüpseid sõnu või väljendeid kasutatakse naispoliitikute iseloomustamiseks Eesti meediaväljaannetes.

Teema on oluline, sest stereotüüpide kasutamine võib mõjutada naispoliitikute edukust ja nende representatsiooni meedias võrreldes meespoliitikutega. 2021. aasta on toonud Eesti poliitmaastikule mitmeid olulisi muudatusi, näiteks astus Jüri Ratas peaministri kohalt tagasi ja uueks peaministriks sai Reformierakonna esimees Kaja Kallas, mis tegi temast ka Eesti esimese naissoost peaministri. 51. Eesti Vabariigi valitsuse koosseisu kuulub lisaks Kallasele veel kuus

naissoos ministrit, mis ühtlasi tähendab seda, et tegemist on Eesti esimese valitusega, kus naised moodustavad nii suure osakaalu valitsuse koosseisust (Vabariigi Valitsuse..., 2021). Naispoliitikute kajastamine meedias mängib olulist rolli nende karjääri kujunemise kui ka nende endi poliitilise kuvandi loomise juures.

Bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks on teada saada, milliseid stereotüüpe on omistatud Eesti Vabariigi viimase kolme valitsuse koosseisu naisministritele ja millise tonaalsusega on meediaväljaannetes kasutatud soo- ja juhistereotüüpsed sõnad ja väljendeid, millega naisministreid iseloomustatakse ning lisaks sellele on eesmärk välja selgitada, millistesse rollidesse naisministreid lisaks tavapärase poliitiku, ministri või erakonna liikme omale paigutatakse.

Töö koosneb viiest suuremast peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate peamistest teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest, kus selgitan stereotüüpidega seotud mõisted ning mida need endast kujutavad. Lisaks sellele kirjeldan, milline on naiste osalus Eesti poliitikas. Seejärel annan ülevaate sellest, kuidas üldiselt naispoliitikut meedias kajastatakse ja kuidas võib stereotüpiseerimine nende poliitilist edukust mõjutada. Teises peatükis sõnastan uuringu eesmärgid ja uurimisküsimused. Kolmandas peatükis põhjendan metodoloogia valikut, kus tutvustan uurimiseks ja analüüsimiseks valitud meetodit ning valimit. Neljandas peatükis toon välja uurimise käigus saadud tulemused ja analüüsin neid ning sellele järgneb järelduste ja diskussiooni peatükk, kus vastan oma uurimisküsimustele ning pakun välja võimalikud uurimissuunad. Töö võtavad kokku eesti- ja ingliskeelne kokkuvõte, kasutatud kirjanduse nimekiri ja lisad.

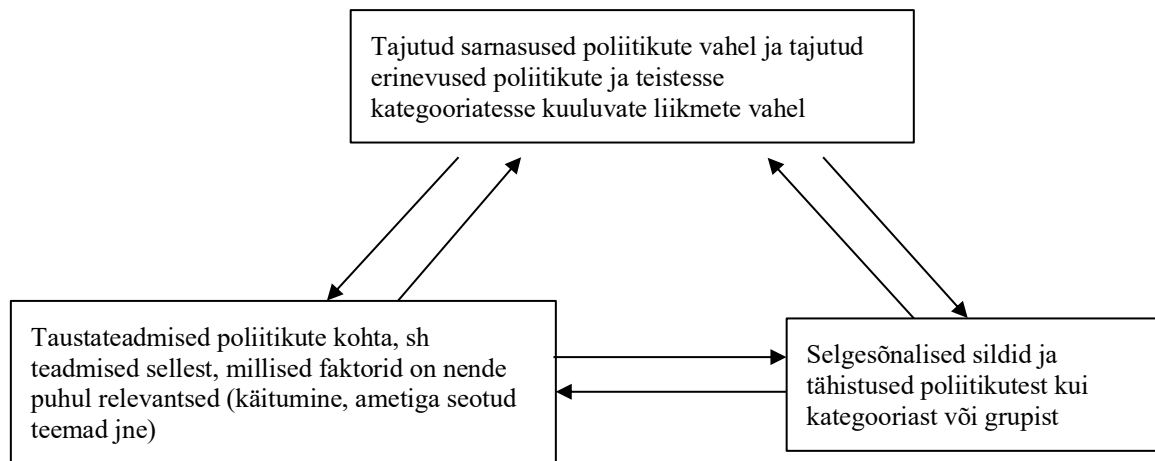
Soovin tänada oma juhendajat Külliki Seppelit, kelle tähelepanekud ja soovitused aitasid mul jõuda püstitatud eesmärkideni. Samuti soovin tänada põhjaliku retsensiooni eest retsensenti Triin Kutbergi.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Selles peatükis annan ülevaate peamistest teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest. Esimeses alapeatükis tutvustan olulisemaid mõisteid, et selgitada, mida kujutavad endast eri tüüpi stereotüübid, mis on antud töö kontekstis olulised. Seejärel seon mõisted teoreetilise raamistikuga, mille võtab kokku tabel naistele ja meestele omistatud tüüpilistes soo- ja juhistereotüüpsetest. Lisaks sellele toon välja ka viisid, kuidas poliitikuid, eeskätt naisministreid, meedias kujutatakse. Töö kontekstis on oluline teada, mida tähendavad mõisted stereotüüp, soostereotüüp, sooroll ja juhistereotüüp ning milliseid omadusi nendega seoses inimestele omistatakse. Oma töös olen kasutanud ka feministliku kultuuriteooria lähtekohti.

1.1. Terminoloogia

Mõiste *stereotüüp* all mõistetakse struktureeritud uskumuste kogumit, mida sotsiaalsesse gruppi kuuluvad liikmed teadlikult tajuvad (McGarty, Yzerbyt ja Spears, 2002: 7). Stereotüübid koosnevad teadmistest, siltidest ja tajutud erinevustest (McGarty, 2002: 18) (vt Joonis 1), mille puhul on tegemist lihtsustatud kujutiste ja/või nähtustega (Pickering, 2007: 1) ning on loodud selleks, et sotsiaalsetes situatsioonides paremini toime tulla (Pickering, 2007: 2). Positiivse poole pealt aitavad stereotüübid aega säästa, gruppide vahelisi erinevusi ja nendega kaasas käivaid sotsiaalseid norme ning käitumisharjumusi esile tuua ning isikuid ja/või grupe on nende põhjal võimalik kirjeldada kahe või kolme märksõnaga (Murumaa-Mengel, 2020). Kohati aga liialdatud, ebatäpsed ja liigsed üldistused soodustavad eelarvamuste tekkimist teatud ühiskonna gruppide kohta (Chandler ja Munday, 2011). Stereotüüpide kasutamine muutub probleemseks siis, kui indiviide ja/või grupe hakatakse ainult läbi ühiskonnas levivate stereotüüpidele omaste raamide vaatama ning unustatakse ära nii-öelda nende indiviidide inimlikud tunnused, mille tulemusel võib pidev stereotüpiseerimine ühel hetkel muutuda süstemaatiliseks diskrimineerimiseks (Murumaa-Mengel, 2020).

Joonis 1. Stereotüübi kui kategooria või grupi kujunemine (Allikas: McGarty, 2002: 19; tõlge Määr, 2021).

Sealjuures *soostereotüüp* kujutab endas veendumust soolistest erinevustest, mis juba oma nime poolest viitab sellele, et erilist tähelepanu pööratakse just naiste ja meeste füüsilisele välimusele, iseloomuomadustele ning käitumisele (Chandler ja Munday, 2011). Soostereotüübid on lihtsustavad, hinnangulised ja ühiskonna väärtusi peegeldavad tunnused, millega põhimõtteliselt määratakse ära, kuidas peaksid naised ja mehed käituma ja/või mõtlema, mis tähendab, et soostereotüüpidele vastandujad võivad saada halvustava tähelepanu osaliseks (Norberg, Pajumets, Papp, Saks ja Uverskaja, 2007: 17). Naistele on ajaloo jooksul kultuuriliselt määratud neile omased unikaalsed naiselikud kohustused nagu näiteks laste kasvatamine (Harari, 2015: 167) ning seega on meestele omistatud maskuliinsed tunnused ja tegevusvaldkonnad nagu näiteks poliitika (sh hääletamisõigus) ning kohustused nagu ajateenistus (Harari, 2015: 166). Siinkohal on oluline siduda soostereotüübi mõistet *soorolli* mõistega. Soorollid sildistavad teatud käitumis- ja toimumisvorme ühele soole sobivaks ja teisele sobimatuks ja seda nii töö- kui ka eraelus (Chandler ja Munday, 2011), kus sarnaselt soostereotüüpidele on ka soorollid normide kogumid, mis tavaliselt ka kultuuriti erinevad (Kuusik, 2016). Sellest tulenevalt on tekkinud ühiskonnas arusaam, et naistel ja meestel on lihtsalt juba loomupärane oskus erinevates valdkondades (Huddy ja Terkildsen 1993: 119). Näiteks eeldatakse lääne kultuuris, et naised on meestest hoolivamad ning seetõttu võiks just traditsiooniline naine olla täiskohaga pühendunud perekonnale ja kodule, kusjuures aga traditsiooniline mees töötab väljaspool kodu ja teda nähakse juhina (Blackstone, 2003: 337). Traditsioonilised soorollid rõhutavad naiste ja meeste vahelisi erinevusi, näiteks eeldatakse, et käitumine, hoiakud ja oskused on tingitud inimese bioloogilisest soost (Blackstone, 2003: 338). Feministlikust perspektiivist vaadatuna on soorollid palju enam kui lihtsalt ideed, kuidas üks või teine sugu peaks käituma, vaid muuhulgas on need seotud ka võimu küsimustega

(Blackstone, 2003: 337). Samamoodi nagu soostereotüübid, siis ka soorollid panevad inimesi justkui raamidesse ning nendest kõrvale kalduva käitumisega võib kaasneda hukkamõist.

Lisaks soostereotüübile ja -rollile on töö kontekstis oluline mõiste *sooline juhistereotüüp*, mille kohaselt peaksid nais- ja meessoost juhtidel olema enda soole vastavad samasugused isikuomadused, mis on neile soostereotüüpide poolest omistatud (Gerber, 1988: 650). Traditsiooniliselt nähakse aga juhtivatel positsioonidel meessoost isikuid (Huddy ja Terkildsen 1993; Liu, 2019; Shapiro ja Mahajan 1986). Tüüpilisel juhil peaksid olema omadused, mis näitavad teda mõjuvõimsa ja ennastkehtestavana (Gerber, 1988: 650). Nimetatud omadused viitavad aga soostereotüübi seisukohast traditsioonilisele meessoost isikule, kes on iseseisev ja tugev, sest naisi on juhi rollis kirjeldatud pigem nõrkade ja ebapädevatena (vt Tabel 1).

Aaldering ja Van der Pas (2018: 913–914) on välja toonud viis juhile omast tunnust, mida seostataksegi enamasti meessoost juhtidega:

- 1) **meisterlikkus**, mis hõlmab endas näiteks poliitilisel areenil vajalikke oskusi, sealhulgas üldteadmisi ning teadmisi kitsamates küsimustes, intelligentsust (sh pädevus, läbipaistvus, strateegiline käitumine, oskus erinevaid olukordi ette näha) ja ka varasemaid kogemusi;
- 2) **jõulisus**, mis kujutab endas võimekust juhtida ja domineerida otsustusprotsessides, olles seejuures enesekindel ja otsustusvõimeline;
- 3) **terviklikkus**, mis viitab juhi sisemisele motivatsioonile ja mis aitab näha, kas juht on aus ja juhildub lähtuvalt oma jälgijate vajadustest;
- 4) **kommunikatiivne oskuslikkus**, mis haarab nii inspireerivat kui ka visioonipõhist juhtimist ja jättes endast meedias hea mulje (empaatiline, võluv, sõbralik, rahulik);
- 5) **järjekindlus**, mis kajastab juhtide visioonide ja tegevuse stabiilsust ja on eeldus, et juht tegutseb eesmärgipõhiselt.

Selleks, et luua selgem pilt sellest, millised märksõnad on omased soolistele stereotüüpidele ja millised juhtiga seonduvatele stereotüüpidele, koostas in teoreetiliste materjalide põhjal ülevaatliku tabeli, mida kasutan hiljem ka oma analüüsis.

Tabel 1. Soo- ja juhistereotüüpide jaotus soo ning tunnuste ja huvide kaupa

	Soostereotüüp		Juhistereotüüp	
	Tunnused	Huvid	Tunnused	Valdkond
Mees	karm, mehelik, agressiivne, ratsionaalne, tugev, julge, riskialdis, iseseisev, valelik, usaldamatu	tehnika, töö, raha, edule orienteeritus	juhtimisega seotud meisterlikkus, jõuline, kompetentne, konservatiivne, iseseisev, intelligentne, otsustusvõimeline, rohkema kogemusega	majandus, ärimine, poliitika/valitsemine, juhtimine, tehnoloogia, tootmine
Naine	õrn, kaastundlik, naiselik, emalik, kartlik, hooliv emotsionaalne, passiivne/isetu, atraktiivne, sõltuv, ebaintelligentne	pere, kodu, kunst ja kultuur, välimus	ebakompetentne, nõrk, liberaalne, demokraatlik, meeskonnatööl orienteeritud, udune, ebaselge	sotsiaaltöö, tervishoid, haridus, kultuur

(Anniste jt, 2020; Aaldering ja Van der Pas, 2018; Bauer, 2013; Dolan, 2014; Eesti Naisteühenduste ..., 2012; Huddy ja Terkildsen, 1993; Shapiro ja Mahajan 1986)

Kui rääkida näiteks poliitikutest, siis on oluline vaadata, millised normid, eeldused ja rollid käivad konkreetses kultuuriruumis bioloogilise sooga kaasas ning milliste tunnustega sildistatakse seeläbi nais- ja meessoost poliitikuid. Samas ei saa bakalaureusetöö kontekstis juhistereotüüpe käsitleda eraldatuna soostereotüüpidest, sest mõlemad laenavad teineteiselt omadusi, mis traditsiooniliselt ühe või teise soo esindajale omistatakse. Seetõttu lähtun töös põhimõttest, et valimisse kuuluvad naisministrid on juba üsna maskuliinses juhi rollis, kus nende puhul üritatakse rõhutada meedias pigem nende naislikele omadustele, mis vastavad rohkem traditsioonilisele naisele omasele soostereotüübile.

1.1.1. Soo- ja juhistereotüübid poliitikas

Keskmiselt on naiste osakaal poliitikas kogu maailmas kasvanud 1997. aastast 12%-lt 24 %-ni ning ainuüksi 2018. aastal astus riigijahi ametisse seitse naist, kuigi naispoliitikuid valitakse üha enam ametisse, siis seisavad nad endiselt silmitsi mitmete väljakutsetega (Liu, 2019: 13).

Tüüpilistest soostereotüüpide ja -rollidega seotud käsitlusest on tekkinud ühiskonnas arusaam, et naistel ja meestel on lihtsalt juba loomupärane pädevus erinevates valdkondades (Huddy ja Terkildsen 1993: 119) ja et nad jagavad erinevaid poliitilisi veendumusi (Huddy ja Terkildsen, 1993: 121; 124) ning mis tähendab seda, et mees- ja naispoliitikute kompetentsi nähakse nendes valdkondades, mis kattuvad loomu poolest nende endi sooga kattuvate tunnustega (Huddy ja Terkildsen, 1993: 132). Näiteks nähakse tüüpilist naispoliitikut sooja, õrna, lepliku ja tundlikuna, kus samal ajal meessoost poliitikut kirjeldatakse aga jõulise, agressiivse ja ennastkehtestavana (Huddy ja Terkildsen 1993: 121) ning nendest stereotüüpidest lähtuvalt nähakse naispoliitikuid tegutsemas n-ö pehmemates valdkondades nagu haridus, tervishoid, sotsiaalhoolekanne ning meessoost poliitikuid seevastu valdkondades, kus neid arvatakse olevat naistest kompetentsemad nagu näiteks julgeolek, majandus, äridus (Huddy ja Terkildsen 1993: 119; Dolan, 2014: 99).

1.2. Naispoliitikute kujutamine meedias

Kultuuri seisukohalt on meedia tähenduste ja kollektiivse identiteedi looja (McQuail, 2000: 4), mistõttu mängib meedia olulist rolli selles, kuidas meediatarbijad neid protsesse tajuvad ja kuidas nad neist aru saavad. Meedial on suur mõjuvõim raamistada meie arusaamu poliitilistest protsessidest (Sreberny-Mohammadi ja Ross, 1996: 103) ning meedia poolt kujutatud reaalsus mõjutab seda, kuidas inimesed seda reaalsust tajuvad (Strömbäck, 2008: 230). Poliitika meediastumise protsessi puhul tuleb arvestada, et meedia on poliitika ja ühiskonna üks olulisemaid informatsiooniallikaid, kust inimesed saavad infot ning oluline on tähele panna, millistest põhimõtetest sõltub aktuaalsete sündmuste kajastamine ja kui palju panustavad poliitikud ise, et igapäevaselt pildis olla (Strömbäck, 2008 : 230).

Meediakajastuste erinevustel on selged põhjused. Naiste ja meeste erinev kohtlemine meedias on tavapärane ning tihti on see teadlik, mistõttu võib meediakajastus olla oma olemuselt seksistlik ja diskrimineeriv (Liu, 2019: 14). Meedia järgib universaalseid trende naispoliitikute kujutamises ja

sellest tulenevalt on tekkinud arusaam, et naispoliitikud ei ole poliitika juhtimises ja otsuste langetamise osas kõlbulikud – poliitika on n-ö maskuliinne valdkond (Lindma, 2004) ja kuna naisi kujutatakse meedias meestest erinevalt, siis see soodustab stereotüpiseerimist (Anniste jt, 2020; Hall, 1977; Verge ja Pastor, 2018). Näiteks, kui naispoliitikud saavadki meediakajastust, siis enamasti keskendutakse sellele, kui edukad nad on oma ametikohal, raamistades nende kompetentsust ja isikuomadusi sõltuvalt naiselikest soo- ja juhistereotüüpidest (Kahn ja Goldenberg, 1991: 196; Liu, 2019: 14). Naispoliitikele omistatakse meedias neile omane stereotüüp ehk mille kohaselt on juhirollis olevad naised ebakompetentsed ja ebaselged, kuid seevastu meessoost poliitikuid nähakse ja kujutatakse meedias pigem meisterlike ja jõuliste juhtidena (Van der Pas ja Aaldering, 2018: 916) lähtudes siinkohal teoorias esile toodud soo- ja juhistereotüüpidest (vt Tabel 1).

Meedia presenteerib naispoliitikuid ennekõike naisena ja seejärel alles poliitikuna (Liu, 2019: 15). Kuigi meedia hindab üha enam naiste poliitikas esile tõusmist, siis sellegipoolest on tähelepanu keskmes naispoliitike füüsiline välimus ja sellega seotud elemendid nagu riietus, aksessuaarid ja muu selline, mis toetuvad tugevalt eeskätt traditsioonilisele naisele omistatud soorolli ja -stereotüübile (Bystrom ja Dimitrova, 2014: 1170; Verge ja Pastor, 2018: 42), mehed sarnast tähelepanu aga ei saa (Liu, 2019: 14). Sellised soostereotüüpsed normid on justkui osa normaalsest poliitmaastikust, kus lisaks välimuse ja riietega seotud küsimustele on terava pilgu all ka naispoliitike eraelu (kodu, perekond, hobid) (Liu, 2019: 15). Põhjus on lihtne – ühiskonnas on traditsiooniliselt naine see, kes jääb lastega koju ehk naiste poliitikast kõrvale jäämine on valdavalt tingitud perekondlikel põhjustel (rasedus, lapse saamine ja nende kasvatamine) – naised pannakse valiku ette, kus neil tuleb valida karjääri ja pere vahel (Liu, 2019: 15). Puudused esinevad ennekõike töökeskkonnas, kus eeldatakse esimese asjana, et perekondlikud küsimused käivad naistega kaasas ning seetõttu ei võimaldata naistele alati olukorda, kus nad saaksid nende perekondlike kohustuste kõrvalt tööga jätkata – perekondlikud kohustused piiravad naiste võimalusi avaliku sektorisse astuda ja seal tegutseda (Liu, 2019: 15; Sepper, 2020). Näiteks tõi Liu (2019: 15) Uus-Meremaa peaministrilt on tihti meedias küsitud selle kohta, kuidas ta jagab oma aega poliitika ja pere vahel ehk kuidas ta tuleb toime samal ajal eraeluliste kohustustega sellise juhtiva töö kõrvalt. Meespoliitikutelt sarnast küsimust väga tihti ei küsita ning meessoost parteijuhid saavad rohkem kajastust oma juhi omaduste poolest kui naisjuhid (Van der Pas ja Aaldering, 2018: 922).

Kuigi Eesti naispoliitikud saavad võrreldes nende meeskolleegidega oluliselt vähem meediakajastust, siis meediakajastuste hulk on naiste osakaaluga aga proportsioonis, kus valimisnimekirjades oli naisi 32% ja meediakajastuste osa seejuures 30% ning nii ka meeste puhul – tasakaalustamata valimisnimekirjad aga mängivad olulist rolli naispoliitikute alaesindatuse juures meedias (Nuiamäe, 2020). Praxise võrdsuspoliitikate ekspert Mari-Liis Sepper sõnas “Aktuaalses kaameras”, et sooline tasakaal poliitikas on aga oluline demokraatia osa ja näitab, et otsuste tegemine on legitiimne ja võrdne (Jaakson, 2020). Ka Tartu ülikooli emeriitprofessor, endine riigikogu liige Marju Lauristin (SDE) ütles samas loos, et naispoliitikutele seatakse poliitikas karmimad nõuded ja meedias suunatakse rohkem tähelepanu nende välimusele võrreldes nende meeskolleegidega ning lisas, et ajakirjandus võimendab poliitilisi konflikte, mis vähendab naiste huvi poliitika vastu (Jaakson, 2020).

1.2.1. Meedias kasutatud soo- ja juhi stereotüüpide mõju

Üheks kõige suuremaks takistuseks ongi ühiskonnas säilinud patriarhaalsed normid ja nendega seotud stereotüübid, eriti mõjutab see naispoliitiku püüdlust pürgida juhtpositsioonile (Dolan, 2014: 98; Liu, 2019: 13). Poliitikas on selgelt välja kujunenud, millised omadused nii-öelda kuuluvad naispoliitikutele ja millised nende meessoost kolleegidele, vastavalt sellele, mis valdkonnaga on tegemist ning millised poliitilised veendumused nais- ja meespoliitikutele omistatakse.

Naised ei astu kuigi julgelt poliitikasse, sest nad kardavad, et neid hakataks nende soo põhjal kontrollima ja meedias halvas valguses näitama, seega ei saa soolist pariteeti poliitilistes institutsioonides sama lihtsalt saavutada nagu mehed (Liu, 2019: 15). Lisaks võib erinev meediarepresentatsioon mõjutada seda, kuidas naispoliitikute esindatud teemad on avalikus elus esitatud ning seetõttu võib mõjutada ka avaliku arvamuse kujunemist – poliitikas ja meedias on mehed tunduvalt nähtavamal kohal (Dolan, 2014: 98; Sreberny-Mohammadi ja Ross, 1996: 103). Sellisel juhul soovitas Sepper (2020) kasutada tõmbluku meetodit, kus valimisnimekirjades on naised ja mehed vaheldumisi, mis annaks võimaluse naispoliitikutel rohkem silma paista poliitikaaelus ja avalikkuses juba tuttavate meespoliitikute kõrval.

Stereotüpiseerimise negatiivne mõju ei avaldu ainult poliitikule endale, vaid ka tema potentsiaalsele valijaskonnale, mis võib oluliselt nende valimisprotsessi mõjutada ning võib takistada nende pääsemist esinduskogudesse. Kandidaadi sugu mängib valimisprotsessis valija

jaoks küll olulist rolli, kuid ei pruugi ilmtingimata tagada valimisedu või võitu (Liu, 2019: 13). Kui naised nähakse tegutsemas rohkem n-ö pehmetes valdkondades ja mehi, nagu eelnevalt kirjeldatud, seevastu karmimates, siis selle tulemusel võib tekkida valijates hoiak, kus nad näevad naispoliitikuid esindamas liberaalsemaid ja demokraatlikumaid vaateid kui mehed, kes sellest tulenevalt esindaksid konservatiivsemad vaateid (Huddy ja Terkildsen, 1993: 121; 124). Eeldades, et naispoliitikud esindavad liberaalseid väärtusi, siis on naiskandidaadid parempoolsete valijates seas pigem ebapopulaarsed ning naised, kellel on konservatiivsed vaated, on üldiselt ebakindlamad naiste võimekust puudutavates küsimustes ja näevad seetõttu juhtivatel positsioonidel pigem meessoost isikuid (Liu, 2019: 14). Samas võib siinkohal kindlalt väita, et kandidaadi soost ei sõltu alati see, milliseid poliitilisi tõekspidamisi ta toetab.

Naispoliitikud üritavad seetõttu näiteks valimiskampaaniat tehes rõhku panna oma jõulisusele ja agressiivsusele ehk tuues esile maskuliinseid isikuomadusi. Näiteks võib tuua 2014. aasta Sotsiaaldemokraatliku Erakonna (SDE) Euroopa parlamendi kandidaadi Marju Lauristini, kes demonstreeris valimiskampaaniaks tehtud reklaamklipis oma jõulisust mootorrattaga sõitmise näol (Sotsiaaldemokraatlik Erakond, 2014). Samas nende meeskolleegid vastupidiselt näevad kampaaniates võimalust, kuidas muuta end valijate jaoks kättesaadavamaks ning näidata end õrnemast küljest ehk kasutades ära feminiinseid isikuomadusi – nii naised kui ka mehed on peaaegu et sunnitud kasutama oma vastassoole omaseid tunnuseid (Huddy ja Terkildsen, 1993: 120), et mõjuda n-ö hea kandidaadina ja/või juhina. Valijatel on aga limiteeritud aeg ja energia, mistõttu nad ei pruugi täielikult poliitilistesse küsimustesse süveneda ning oma valikuid tehes toetuvad esimesena stereotüüpidele, et hinnata juhi kohale kandideerivaid poliitikuid (Liu, 2019: 13), sest need aitavad valijatel teha järeldusi erakondade või poliitiliste gruppide liikmete kohata individuaalselt (Rahn, 1993: 477). Kallakase (2015) sõnul on naispoliitikud olulised, et naisvalijad saaksid end konkreetse erakonnaga, kuhu naispoliitik kuulub, end samastada ja näha selles võimalust, kuidas naisvalija huvid oleksid ühiskonnas paremini esindatud. See, kas ja kuidas ajakirjanikud kasutavad poliitkandidaatide puhul stereotüüpe, võib mõjutada oluliselt seda, milline info jõuab lõpuks valijani ja kuidas see omakorda tema eelistusi kandidaatide osas (Kahn ja Goldenberg, 1991 :181). Samas on ka leitud, et üksikkandidaatide puhul ei pruugita stereotüüpe kasutada (Dolan, 2014: 101) ning pole kindel, kas kõik valijad omistavad kandidaatidele sarnaseid või isegi samu stereotüüpe (Sanbonmatsu, 2003: 576). Samuti see, kuidas ja millistena naispoliitikuid meedias kajastatakse, sõltub mõneti ka sellest, mis soost on ajakirjanik ning milliseid väärtuseid ta jagab (Kahn ja Goldenberg, 1991: 196). Pilvre (2011) on välja toonud, et

Eesti juhtivad naisajakirjanikud ei pööra soolisele võrdõiguslikkusele kuigi palju tähelepanu, mis võib patriarhaalseid norme veelgi süvendada.

Isegi, kui naised on piisavalt julged ja astuvad poliitikasse, siis seisavad nad sellegipoolest silmitsi paradoksaalse väljakutsega, kus nad peavad olema mehelikumad ja juhi rolliks sobivamad, mistõttu mõjuvad agressiivselt ja külmalt ning riskivad sealjuures oma valijate kaotusega, aga kui neid mehelikke omadusi aga ei rõhutata, siis mõjuvad nad liiga naiselikena, et olla juhi rollis (Liu, 2019: 13). Indiviid ei saa samal ajal olla aga mõlemat, mis tähendab, et neil on võimalus olla kas kompetentne ja külm või ebakompetentne ja sõbralik (Maddeni, 2011: 56). Sellised soolised hinnangud võivad limiteerida naispoliitikute karjäärivõimalusi – kogenud parlamendiliikmed, kes on suuremas osas mehed, paigutavad naised ametikohtadele, mis on vähem ihaldatud ning naissoost parlamendiliikmetelt oodatakse, et nad tegeleksid ainult nende soole n-ö sobivate probleemide ja küsimustega (Liu, 2019: 13). Seejärel tekib olukord, kus naised lahkuvad ametist oma karjääri alguses, enne kui nad jõuavad kõrgele juhtivale positsioonile (Hoyt ja Murphy, 2015: 388), sest nagu mainitud, siis naised justkui ei oleks piisavalt pädevad, et juhina tegutseda. Pädevuse hindamiseks on oluline stereotüüpidest kaugemale vaadata.

Soorollide ja stereotüüpide kasutamist ei saa aga üleöö peatada, vaid tegemist on väga pikaajalise küsimusega, millega tuleb pidevalt tegeleda. Oluline on mõista, kuidas võim valimissüsteemides, erakondades, meedias ja meie igapäevaelus on struktureeritud, sest lisaks poliitikale ilmneb ebavõrdsust pereringis, kogukondades ja ühiskonnas üldiselt. Soolise ebavõrdsuse ja patriarhaalse võimu küsimustega tegelemiseks on ka feministliku kultuuriteooria eesmärgiks näha, millist rolli mängib soolise ebavõrdsuse representatsiooni juures kultuur ja ühiskond ning kuidas saaks seda probleemi paremini mõista (Franklin jt, 1991: 185). Mida rohkem on naised meestega ühiskondlikus mõttes võrdsemad, seda normaalseks muutuks ilmselt ka naiste kujutamine meedias (Davidjants, 2017), mis tähendaks, et ühiskonna ja meedia silmis poleks naispoliitik haruldus või nähtus, vaid normaalne ja loomulik osa. Probleemide lahendamine algab aga probleemide teadvustamisest.

Meedialt oodatakse suuremat panust ühiskonnas eksisteerivate ja levivate probleemide, nagu seda on stereotüüpiseerimine, lahendamisesse (McQuail, 2000: 34). Siinkohal rõhutas Nuiamäe (2020), et meediakeskkonda tuleks muuta julgustavamaks, et see soodustaks naispoliitikute esindatust meedias. Samuti on võimalik naispoliitikutel meedias esitatud soolisi stereotüüpe enda kasuks pöörata ehk rõhutades iseloomuomadusi nagu soojust ja ausust või asjatundlikkust sellistes

küsimustes nagu haridus, tervishoid või mõni muu pehmem valdkond või kasutada oma töökogemust ja/või haridust kompetentsuse tõestamiseks ja kinnitamiseks. Liu (2019) mainis, et ühiskonnas levib arusaam, et poliitika sobib vaid meestele, kuigi naistel on sama suur potentsiaal pürgida poliitmaastikul kõrgele positsioonile, kui neid ümbritsev keskkond seda rohkem soodustaks. Naised on tema arvates veel kaugel olukorrast, kus nad oleks poliitilistes institutsioonides võrdselt meestega esindatud ja et nende representeerimine meedias oleks objektiivne, sest poliitikasse astuvatel naistel tuleb end kordades rohkem tõestada.

1.3. Naiste osalus Eesti poliitikas

Eesti puhul, kus naispoliitikud on viimase kahekümne aasta jooksul moodustanud üle poole erakondade liikmeskondadest, ei saa väita, et naised pole motiveeritud poliitikas osalema, kuid samas püsib sooline lõhe valivates kogudes endiselt edasi (Anniste jt, 2020: 16). Näiteks on Eesti poliitmaastiku puhul olulist rolli mänginud ajalugu, kus näiteks Skandinaavia riikidega võrreldes on Eesti oluliselt lühemat aega olnud iseseisev, millest tulenevalt ei ole soolise ebavõrdsuse vähendamise nimelt naisi süsteemselt poliitikasse toodud (Sepper, 2020). Pigem on erakonnad ise võtnud selle oma eesmärgiks.

26. jaanuaril 2021 nimetati ametisse Eesti esimene naispeaminister, kelleks sai Kaja Kallas. Vabariigi Valitsuse 51. koosseisu kuulub senisest rohkem naisi – 14 ministrit on kuus ministrit naissoost (Vabariigi Valitsuse..., 2021), mis ühtlasi tähendab seda, et tegemist on Eesti esimese valitusega, kus naised moodustavad nii suure osakaalu valitsuse koosseisust ehk lausa 46.67%. Seega oli 2021. aasta 1. aprilli seisuga Eestis Riigikogu 14. koosseisu 101 liikmest 75 mehed ja 26 naised (Riigikogu..., 2021), mis tähendab, et naised moodustavad Riigikogu koosseisust alla 30%, mis omakorda viitab otseselt ebavõrdsusele. See, kas suurem naiste osakaal valitsuses on kuidagi positiivselt mõjutanud seda, kuidas mingite probleemidega tegeletakse, on hetkel veel raske hinnata, kuid kindlasti on selline muutus tuleviku mõttes oluline ning võib soodustada naispoliitikute pürgimist juhtpositsioonidele. Sealjuures ei pruugi naiste suurem osakaal valitsusorganites koheselt lahendada soost tulenevaid probleeme või tõsta esinduskogu kvaliteeti, sest selleks on vaja teha töökeskkondades muudatusi ja muuta seda paindlikumaks (Sepper, 2020), et see annaks naistel võimaluse oma karjääri kõrvalt ka pereellu panustada. Sellele tähelepanu pööramine ja probleemi teadvustamine on sellegipoolest oluline.

Eesti poliitika on läbi aegade olnud ja on siiani väga meestekeskne ja naine on Laasi (2000: 136) sõnul poliitikas kui nähtus, mis tähendab, et naiste roll praktilises poliitikas on olnud pigem teisejärguline. Naistele ja meestele omistatakse poliitikas suhteliselt kindlad valdkonnad. Näiteks 2019. aasta Riigikogu valimistel osalenud kandidaatide meediakajastuste analüüsist ilmnis, et naispoliitikud osalesid enim nendes valimisdebatides, kus käsitleti sotsiaalpoliitika, tervishoiu ja haridusega seotud teemasid ning mehed domineerisid nendes, kus arutati välispoliitika, julgeoleku, majanduse, regionaalpoliitika ja maaeluga seotud küsimusi (Nuiamäe, 2020). Lisaks valdkondadele on Eesti meedia valikuline konstrueerija, kus on omane ka stereotüüpide kasutamine, kus Nuiamäe (2020) tõi välja, et naispoliitikute puhul pööratakse kordades rohkem tähelepanu nende välimusele ja perele, kui teemadele, millega nad tööelus tegelevad ning tunnustuse osaliseks saab traditsioonilise naise rolli (vt Tabel 1) sobiv naispoliitik. Samas on poliitmaastikul piisavalt võimekaid poliitikuid, kelle kompetents meedias tähelepanu ei pruugi saada.

2016. aastal Turu-uuringute AS poolt läbiviidud uuring soolise võrdõiguslikkuse kohta käsitles ka suhtumist naiste osalemisest poliitikas ning ettevõtete juhtimises, millest ilmnis, et 76% naistest ja 69% meestest pidas naiste suuremat osalemist poliitikas tähtsaks, just erinevate huvide esindamise seisukohalt. Kuna 2016. aastaks oli Riigikogu 101 saadikust 27 naist, valitsuses kaks naisministrit ja kuue Eesti Europarlamendi saadiku seas lausa kolm naist, siis tajuti naispoliitikute osalust varasemast suuremaks (Turu-uuringute AS, 2016: 99). Samal aastal moodustasid koalitsiooni Keskerakond, Sotsiaaldemokraadid ja Isamaa, kes soovisid ministrikohtadel näha rohkem naisi (Piltre, 2020). Kuigi nende soov oli tuua valitsusse soolist tasakaalu, siis astus 23. novembril 2016. aastal ministriametisse vaid neli naist – Mailis Reps, Kadri Simson, Kaia Iva ja Urve Palo. Viimane aga astus enne valitsuse ametiaja lõppu oma kohalt tagasi. Lisaks eelnimetatud naispoliitikutele nimetati valitsuse tööajal ministriametisse ka Katri Raik ja Riina Sikkut, seda siis, kui eelmised ametikandjad oma kohalt oli tagasi astunud. Seega ei saa väita, et konkreetne valitsus oleks oma koosseisus saavutanud soolise tasakaalu, sest naiste osakaal jäi ikkagi alla 40%.

Nagu ka öeldud, siis võrdsuse tagamiseks on vajalik kaasata rohkem naisi otsustusprotsessidesse ja valitsusorganitesse. Kui naiste suuremat osalemist poliitikas nii kohalike omavalitsuste kui ka riigi tasandil peetakse vajalikuks eeskätt erinevate huvide paremaks esindamiseks (Turu-uuringute AS, 2016: 100), siis meeskandidaadid on ikkagi nii kohalike omavalitsuste ja Riigikogu valimistel mees- ja naissoost valijate seas populaarsemad (Turu-uuringute AS, 2016: 101). Siinkohal mõjutab populaarsust kindlasti see, kuidas ja kui palju on naiskandidaadid avalikkusele nähtavad ja millega

nad paistavad silma poliitmaastikul. Nagu eelnevalt mainisin, siis Eesti poliitika on valdavalt meestekeskne, mistõttu on poliitmaastikul tuntud poliitikuteks valdavalt meessoost isikud. See, kas naised osutuvad poliitikas valituks, on enamasti ka seotud ühiskonnas levivate stereotüüpidega, mis omakorda süvendavad naiste ebavõrdsust (Haugas ja Nuiamäe, 2020: 9).

2. UURIMISKÜSIMUSED

Teoriapeatükist selgus, et poliitikas on väga selgelt välja kujunenud omadused ja rollid, mida naispoliitikutele omistatakse. Näiteks on Van der Pas ja Aaldering (2018: 916) maininud, et juhirollis kujutatakse naispoliitikuid uduste ja ebaselgetena ning samal ajal sooja, õrna, lepliku ja tundlikuna (Huddy ja Terkildsen 1993: 121). Poliitikas kasutatavad stereotüübid kanduvad üle ka meediasse. Ministrite meediakajastustes saavad kokku soo- ja juhistereotüüp, mistõttu on käesoleva bakalaureusetöö eesmärk teada saada, milliseid stereotüüpe on omistatud Eesti Vabariigi viimase kolme valitsuse koosseisu naisministritele ja millise tonaalsusega artiklites kasutatud iseloomustused on ning lisaks sellele on eesmärk välja selgitada, millistesse rollidesse naisministreid lisaks tavapärase poliitiku, ministri või erakonna liikme omale paigutatakse.

Eesmärkidest lähtuvalt on uurimisküsimused järgnevad:

1. Milliseid soo- ja juhistereotüüpidele vastavaid sõnu ja väljendeid kasutatakse naisministrite iseloomustamiseks Eesti meediaväljaannetes?
  - 1.1 Millise tonaalsusega on Eesti meediaväljaannetes avaldatud artiklites naisministrite iseloomustamiseks kasutatud soo- ja juhistereotüüpidele omased sõnad ja väljendid?
2. Millistes rollides naisministreid Eesti meediaväljaannetes avaldatud artiklites kujutatakse?
3. Mil määral naisministrite kohta artiklites kasutatavad soo- ja juhistereotüübid kattuvad?

3. METODOLOOGIA

3.1. Valim

Uurimisobjektideks valisin Postimehe ja Delfi veebi- ja trükimeedia väljaannetes ilmunud artiklid, kus oli kujutatud Eesti Vabariigi 49., 50. ja 51. valitsuse naisministreid. Artiklite otsimiseks kasutasin Postimehe ja Delfi veebiotsingumootorit, kus otsingu tulemuste seas esines nii veebiuudiseid kui ka trükimeedias ilmunud uudiste veebiversioone. Kodeerimiseks valitud artiklid olid avaldatud järgnevas Postimees Grupp väljaannetes: Postimees, Elu24, Postimees Sõbranna, Postimees Tervis, Lõuna-Eesti Postimees, Virumaa Teataja, Järva Teataja. Ekspress Meedia veebi- ja trükimeedia väljaannetest sattusid valimisse järgmised: Delfi, Eesti Päevaleht, Eesti Ekspress, Kroonika, Eesti Päevaleht LP, Delfi lood (sh Anne ja Stiil, Pere ja Kodu, Eesti Naine) ja Maaleht. Nimetatud väljaannete eeliseks on nende mitmekülgsus, mis võimaldas leida iseloomustusi erinevatest aspektidest nagu näiteks välimus ja riietus, eraelu ja tööalane kompetents.

Artiklite otsimiseks kasutasin märksõnana naisministrite täisnimesid ja ajavahemikuks valisin nende ametiaja vastavas valitsuse koosseisus ning perioodi määrasin Vabariigi Valitsuse kodulehe andmete põhjal. Viimase ehk 51. valitsuse koosseisus tegutsevate naisministrite puhul arvestasin alguskuupäevaks 26. jaanuar 2021 ehk nende ametisse astumise päeva ning lõppkuupäevaks 28. veebruar 2021 ning 1. märtsil 2021 avaldatud artikleid enam arvesse ei võtnud, mistõttu mõne ministri puhul sobis valimisse vaid üks artikkel.

Artikleid valides üksnes lähtusin tabelis 1 välja toodud soo- ja juhistereotüübile omastest omadustest ning otsisin artiklitest laiemaid kirjeldusi, mis viitasid nendele iseloomustustele. Näiteks oli tabelis 1 välja toonud naistele omased soo- ja juhistereotüübiga seotud iseloomustused nagu õrn, naiselik, emalik, emotsionaalne või ebakompetentne ja nõrk, siis kodeerimisel tõin omakorda välja ka sõnad, mis otseselt viitasid nendele mõistetele nagu näiteks särav, rõõmsameelne, tasakaalukas ja superema. Valimisse arvestasin nii negatiivse, positiivse kui ka neutraalse tonaalsusega stereotüpiseerimisele viitavad iseloomustused.

Artikli sobivust hindasin lähtuvalt selle fookusest – näiteks kuulusid valimisse artiklid, kus portreeritavaks oli konkreetne naisminister; intervjuud ministriga päevakajalisel teemal, kus aga küsiti veel küsimusi eraeluliste detailide (pere, suhted) kohta; arvamused, kus ajakirjanik, aramusliider või mõni poliitik avaldas arvamust mõne analüüsitava ministri töötegevuse ja -

pädevuse kohta; meelelahutuslikud artiklid, kus keskenduti valdavalt ministri välimusele, perele või majanduslikule seisule. Valimisse arvestasin ka arvamusartiklid, kus valimisse kuuluvaid naisministreid kirjeldasid lisaks ajakirjanikele või muudele kõneisikutele nii nende erakonnakaaslased kui konkureerivad poliitikud. Seetõttu arvestan seda asjaolu tulemuste peatükis oma andmeid analüüsides, kus lähtusin eeldusest, et erakonnakaaslased kasutvad iseloomustamiseks pigem positiivse tonaalsusega sõnu ja/või väljendeid ning konkureerivad poliitikud jällegi vastupidi, olles iseloomustustega pigem negatiivsemad ja konkreetsemad.

Bakalaureusetöö valimisse kuulus kokku 108 artiklit, millest 32 artiklit olid ilmunud Postimehe ja 76 artiklit Delfi alla kuuluvates väljaannetes. Nende hulgas oli 19 uudislugu, 14 intervjuud, 37 arvamuslugu, 9 persoonilugu ning 29 meelelahutuslikku uudist ja (vt Tabel 2).

Tabel 2. Artiklite hulk ja žanr vastavalt valimisse kuuluvatele ministritele

Ministri nimi	Artikli žanr	Artiklite arv	Kokku
Katri Raik	Uudis	1	2
	Arvamus	1	
Kaia Iva	Uudis	6	12
	Intervjuu	1	
	Arvamus	3	
	Persoon	1	
	Meelelahutus	1	
Riina Sikkut	Uudis	1	6
	Arvamus	3	
	Meelelahutus	2	
Kadri Simson	Uudis	1	12
	Arvamus	7	
	Persoon	1	

	Meelelahutus	3	
Urve Palo	Intervjuu	2	7
	Arvamus	1	
	Persoon	1	
	Meelelahutus	3	
Mailis Reps	Uudis	6	32
	Intervjuu	7	
	Arvamus	7	
	Persoon	3	
	Meelelahutus	9	
Kert Kingo	Arvamus	6	8
	Meelelahutus	2	
Riina Solman	Intervjuu	2	6
	Arvamus	1	
	Persoon	2	
	Meelelahutus	1	
Anneli Ott	Uudis	1	2
	Meelelahutus	1	
Kaja Kallas	Uudis	1	11
	Intervjuu	1	
	Arvamus	6	
	Meelelahutus	3	
Signe Riisalo	Intervjuu	1	1

Eva-Maria Liimets	Arvamus	2	3
	Meelelahutus	1	
Keit Pentus-Rosimannus	Persoon	1	2
	Meelelahutus	1	
Liina Kersna	Uudis	1	3
	Meelelahutus	2	
Maris Lauri	Uudis	1	1
KOKKU			108

Valimist jäid välja artiklid, kus ei olnud pealkirjas ega sisus viiteid stereotüüpsetele kirjeldustele, näiteks jäid informatsiooni puudumise tõttu välja mitmed videolood, millele polnud lisatud transkriptsiooni või pikemat kirjeldust. Samuti jäid valimist välja arvamuslood, mille autoriteks olid nimetatud naisministrid ise. Sealhulgas ei arvestanud valimisse artikleid, mille puhul oli naisministrite iseloomustamiseks kasutatud vaid nende ametialast tiitlit (minister, poliitik, erakonna liige).

3.2. Meetod

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutasin kombineeritud uurimismeetodit, mille puhul kasutasin andmete kogumiseks kvantitatiivseid elemente ning analüüsimiseks kriitilise diskursusanalüüsi elemente. Kriitilise diskursusanalüüsi elemente kasutasin konkreetsete sõnade ja väljendite analüüsimiseks, mille suunajaks olid minu loodud uurimisküsimused.

Antud bakalaureusetöös osutus valituks kriitiline diskursusanalüüs just seetõttu, et antud meetodiga on võimalik artiklite puhul esile tuua nende erinevused ja sarnasused ning see võimaldab kaardistada töö jaoks olulised ja vähem tähtsad aspektid (Laherand, 2008: 318). Samuti on selle tulemusel võimalik luua seoseid keelekasutuse ja selle mõju osas (McGregor, 2004, viidatud Laherand, 2008: 325 kaudu). Kuna uurijal tuleb enamjaolt iseseisvalt diskursusanalüüsi meetod ja analüüsitehnika välja arendada (Kalmus, 2015), siis lähtusin nii andmete kogumisel kui ka analüüsimisel eelkõige oma püstitatud eesmärkidest, uurimisküsimustest ja kogutud andmetest.

Kodeerimisel kasutasin proovikodeerimise tulemusel loodud kodeerimisjuhendit (vt Lisa 1), mille eesmärk oli võimalikult selgelt eristada erinevatesse kategooriatesse kuuluvad stereotüüpsed iseloomustused ning tsitaadid, mida saaksin hiljem kirjalikus osas näidetena kasutada. Kodeerimisel eraldasin numbrilise koodiga järgnevad kategooriad: artiklis kasutatud stereotüüpsete sõnade/väljendite tonaalsus (1 – negatiivne, 2 – positiivne, 3 – neutraalne), mida hindasin artiklite puhul subjektiivselt; ministri roll artiklis, kus tõin eraldi välja tööalased ja eraelulised rollid ning vajadusel märkisin ära, kui neid rolle oli omavahel kombineeritud (nt 1 - tööalane roll, 1.1 - minister, 2 - eraeluline roll, 2.1 - ema ning kombineeritud versioon 3 - tööalane + eraeluline roll, 3.1 - minister + ema, 3.2 - minister + naine jne). Koodiga märgistasin ka väljaandega seotud kategooriad nagu väljaanne, artikli žanr ja teema (1 - töö, 2 - eraelu, 3 - välimus/riietus), et mul oleks võimalik neid visuaalselt paremini eristada. Samal põhjusel kasutasin numbrilist koodi naisministrite erakondade märkimiseks (nt 1 - Keskerakond).

Kodeerimisel jaotasin artiklitest leitud iseloomustavad soo- ja juhistereotüüpsed sõnad ja/või väljendid kolme kategooriasse: välimus/riietus, iseloom ja tööalane kompetentsus/kogemus. Kategooriate kasutamise eesmärk oli eelkõige artiklites esinenud kirjeldusi eristada ning omavahel võrrelda, mille tulemusel lõin ka koondtabeli (vt Tabel 3) uurimisküsimuste 1 ja 1.1 vastamiseks. Kategooriatesse jaotamisel lähtusin artiklis viidatud aspektidele. Näiteks, kui artiklis käsitleti tööalaseid õnnestumisi või ebaõnnestumisi, siis seal esinenud iseloomustused läksid vastavalt tööalase kompetentsuse/kogemuse kategooria alla. Samuti ei ole välimusega seotud kirjeldused tööalastega samaväärsed ning ei pannud neid seetõttu ka samasse kategooriasse. Analüüsimisel lähtusin nimetatud kolmest kategooriast ja käisin iga ministri puhul need ka läbi. Juhul kui ministri puhul polnud meedias käsitletud tema välimus või eraeluga seonduvaid detaile, siis tõin selle ka tulemustes välja.

4. TULEMUSED

Tulemuste peatükis annab ülevaate sellest, milliseid soo- ja juhistereotüüpseid sõnu ja/või väljendeid on kasutatud Eesti Vabariigi 49., 50. ja 51. valitsuse naisministrite iseloomustamiseks Eesti meediaväljaannetes. Antud peatüki olen jaotanud kolmeks suuremaks alapeatükiks vastavalt Eesti Vabariigi valitsuse koosseisude järgi – alustades 49. valitsuse koosseisust, kuhu kuulusid Katri Raik, Kaia Iva, Riina Sikkut, Kadri Simson, Urve Palo ja Mailis Reps; seejärel liikudes edasi 50. valitsuse koosseisu juurde, kuhu kuulusid Kert Kingo, Riina Solman, Anneli Ott ja Mailis Reps. Mailis Repsi puhul koondan 49. ja 50. valitsuse ning Anneli Oti puhul koondan 50. ja 51. valitsuse ametiajal meediakajastuste tulemused nende viimase ametiaja alla. Nimekirja lõpetan 51. valitsuse ministritega, kuhu kuuluvad Kaja Kallas, Anneli Ott, Eva-Maria Liimets, Signe Riisalo, Liina Kersna, Keit Pentus-Rosimannus ja Maris Lauri.

Tulemused toon välja iga ministri kohta eraldi, sest sellisel juhul saan hiljem järelduste peatükis vastata oma kolmandale uurimisküsimusele, kuidas naisministrite meediakajastused eristuvad. Tulemuste peatükis viitan artiklitele numbriliselt lisa 1 järgi.

4.1. Eesti Vabariigi 49. valitsus

4.1.1. Katri Raik (siseminister)

Katri Raiki kirjeldamiseks on kasutatud neutraalse tonaalsusega väljendit, millega iseloomustati tema positsiooni poliitikas, samas kui tema välimuse ja iseloomu iseloomustamiseks on kontekstist lähtuvalt kasutatud pigem negatiivse tonaalsusega väljendeid.

Neutraalse tonaalsusega väljendi alla kuulub näiteks “lühiajaline asendus”: “*Antud ministrit on võimatu hinnata, kuivõrd ta on äkitselt tagasi astunud minister Andres Anvelti lühiajaline asendus*” (1), mille puhul on tegemist faktilise väljendiga, sest viitab ainuüksi sellele, et minister sai ametis olla kuni järgmiste Riigikogu valimisteni ehk antud juhul ca viis kuud.

Raiki kirjeldamiseks on kasutatud ka väljendit “rõõmsameelne vanem daam”, mis on artiklis pigem negatiivse tonaalsusega: “*Vanem kirjeldas, kuidas ühel hetkel sisenes ooteruumi rõõmsameelne vanem daam, kellel ta esmapilgul ühtegi välist vigastust ei täheldanud*” (2). Selle näite puhul on kujutatud Raiki lisaks ministrina ka naise rollis ning esile toodud tema riietust, mis traditsiooniliselt ka naiste puhul tähelepanu saab: “*Elegantset jättis daam kasuka teda saatvale*

noorele mehele (ilmselt autojuht) ja läks EMO juhi saatel siseruumidesse.” (2), kus kõneisikuks on “pettunud isa”, kes sündmust väljaandele Postimees kirjeldas. Nimetatud väljendid on negatiivse tonaalsusega, sest esiteks on need stereotüpiseeriv ning võib lugejale jätta mulje, et naisministril oleks lähtuvalt oma ametikohast tavainimeste ees eelised ning paneb esimesed ebavõrdsesse positsiooni. Raiki puhul ei kuulunud valimisse ühtegi artikkelid, kus oleks käsitletud tema eraelu, sh pereelu.

4.1.2. Kaia Iva (sotsiaalkaitseminister)

Kaia Iva on iseloomustatud kodeeritud artiklites valdavalt positiivse tonaalsusega sõnadega, kus enamjaolt viitavad sõnad teooriast lähtudes (vt Tabel 1) klassikalisele naissoostereotüübile: tore, meeldiv, inimlik, karismaatiline, särav, ligimestarmastav, tasakaalukas, hooliv ja arvestav. Iva on positiivse tonaalsusega sõnadega iseloomustanud eelkõige kas üksikud ajakirjanikud või tema erakonnakaaslased, kes toetasid tema kandidatuuri IRLi juhi kohale. Näiteks oli tema toetajate hulgas nii nais- kui meessoost erakonnakaaslasid ja ka IRL naiskogu juht, kes rõhusid tema tööalasele kompetentsusele ja kogemusele järgnevate iseloomustustega: edukas minister, tark naispoliitik, pikaajalise kogemusega poliitik, vastuvõetav juht ja koostööle orienteeritud juht. Eesti Ekspressi ajakirjanik on kasutanud Iva puhul väljendit “Isamaa päästja”, millega on mõeldud seda, et kas ja kuidas on võimalik Ival IRLi imidžit muuta. Iva on nähtud kui võimekat juhti tema varasema töökogemuse tõttu: *“Keerulistel aegadel on tema [Ulla Preeden] sõnul vaja tugevat ja kogemustega ning koostööle orienteeritud juhti. Kaia on olnud haridusasutuse juht, matemaatikaõpetaja ja loomulikult pikaajalise kogemusega poliitik, erakond vajab teda.”* (4). Teooriast lähtuvalt käivad loetletud omadussõnad kokku traditsioonilise meessoost juhiga. Samuti ajal on Iva kirjeldamiseks kasutatud positiivse tonaalsusega maskuliinseid iseloomustusi nagu riigimehelikkust: *“Samuti näeks Iva erakonna uue juhina Ladõnskaja, kes enda sõnul ootab juhikandidaatidelt visiooni ja seisukohti, kuidas peaks nii Eestis kui ka erakonnas tulevikku kujundama. «Mina olen oma eelistuse välja öelnud – Kaia Iva. Temas on riigimehelikkust rohkem kui enamikus tänastes poliitikutes,» ütles ta.”* (4). Siinkohal on Viktoria Ladõnskaja puhul tegemist taaskord Iva erakonnakaaslasega. Lisaks tuleb esile, et toetaja seas on rohkem naisi kui mehi.

Reformierakondlasest opositsioonipoliitik nimetas Iva “tehnoloogiliselt loogiliseks valikuks”, kuid samal ajal ei näinud temas liidrit: *“Kaia Iva ei tunne end poliitika sisuga seotuna, näiteks eelarvepoliitikaga, mida ta riigikogus alles kõnepuldist kaitses, ega pensionireformiga, mille*

tegime koos Isamaaliidu ja Mõõdukatega, mille ta aga kandis maha seda ise märkamatagi.” (8) viidates kaudselt tema ebakompetentsusele. Kriitikat on ajendatud ilmselt sellest, et tegemist on konkureeriva erakonna liikmega, kus tema öeldu viitab selgelt tüüpilisele naisjuhi stereotüübile, kus teooria kohaselt ei nähta naisi väga poliitikas tegutsemas, sest tegemist on maskuliinse valdkonnaga: *“Aga vaja oleks ka liidrit, poliitika sisu pärast põlejat, meeleparandajat ja erakonnale ilmavaate taasleidjat”* (8). See, et Iva on meeldiv inimene pole opositsioonipoliitiku sõnul piisav põhjendus, miks ta peaks suutma IRLi väärtusi taasleida.

Iva riietust on kirjeldatud sõnadega nagu elegantne, theresamaylikult range, imekaunis ja konservatiivne: *“Seega: sotsiaalkaitseminister Kaia Iva (52) kandis 18. aprillil põlviniulatuvat kaharat sinist seelikut ja erevalget patšokkidega pluusi, -millele lisas põneva aktsendi kaela ümber seotud kirevapoolne rätik. Üldmulje oli elegantne ja theresamaylikult range.”* (9), kus kõik omadussõnad on positiivse tonaalsusega ja neid on kasutatud eelkõige lugejale pildi loomiseks. Nagu teorias ka mainisin, siis on nii naiste kui ka naispoliitikute füüsilise välimuse, sh riietuse, kajastamine meedias tavapärane, aga sellegipoolest stereotüpiseeriv. Ajakirjanik on teadlikult Iva portreeterimiseks kasutanud riietust ja seda artikli alguses ka öelnud. Stereotüpiseerivat lähenemist põhjendas ajakirjanik väitega, et erakond IRL on juba oma hoiakutelt “stereotüüpe laeni täis”. Ministri riietusele on tähelepanu pööratud ka portreeloos “Proua ministri kolmapäev”: *Puhuks, kui vaja keset päeva rõivaid vahetada, on Kaial kabinetis kapp vahetusriietega.*” (13). Riietuse kirjeldamine aitab antud artiklis mingil määral ministrit paremini iseloomustada, kuid nagu eelmise näite puhul mainisin, siis rõhutav see soolisi stereotüüpe.

Iva on kodeerimiseks valitud artiklites kujutatud valdavalt tööalastes rollides, kus lisaks ministriametile on rõhutatud tema erakondlikule kuuluvusele. Üksikutel kordadel on Iva kujutatud samal ajal ministri ja ema rollis nagu näiteks portreeloos: *“Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva (53) läheks vabal päeval tütreaga teatrisse või teeks kappides suurpuhastuse.”* (13), mis läheb kokku naisele omase soorolliga.

4.1.3. Riina Sikkut (tervise- ja tööminister)

Riina Sikkutit on iseloomustatud positiivse tonaalsusega sõnadega nagu hooliv, tolerantne, alati rõõmsameelne, tugeva õiglustundega: *“Ta [Sikkuti klassijuhataja Sirje Püss] lisas, et tegemist oli hooliva, tolerantse, alati rõõmsameelse ja tugeva õiglustundega inimesega.”* (18) kuid on tüüpilised naistele omistatud soostereotüüpsed iseloomustused ja näitavad teda naiselikust küljest. Lisaks sellele on ajakirjanikud Sikkuti puhul pööranud tähelepanu tema varasemale

töökogemusele ning nimetanud teda “pädevaks ametnikuks” ja “pikaajaliseks tervisepoliitika eksperdiks”: *“Pikaajalise tervisepoliitika eksperdina seisab ta selle eest, et arstiabi oleks kättesaadav kõigile olenemata sissetulekust või elukohast ning et elukeskkond toetaks meie inimeste pikemat ja tervemat elu.”* (19) ja “valdkonna professionaaliks”, sealhulgas rõhutanud oskusi nagu süsteemne mõtlemine, analüüsi oskus, tugev empaatiavõime: *“Tegemist on valdkonna professionaaliga, kellel on süsteemne mõtlemine, analüüsi oskus, aga ka tugev empaatiavõime, mida tema kureeritav valdkond vägagi vajab.”* (20).

Samas on tema tööalane kompetents ajakirjanike poolt ka kahtluse alla seatud: *“Kuigi ajakirjanik toob välja pika nimekirja haridusest, kohustustest ja tööülesannetest, mis kõik viitavad tõsiasjale, et Sikkut on tervise- ja töövaldkonna vaieldamatu ekspert, on siiski peetud vajalikuks välja tuua, et „erinevalt riigihalduse ministriks saavast Janek Mäggist puudub tervise- ja tööministriks asuval Riina Sikkutil suure organisatsiooni juhtimise kogemus“.*” (16). Lühiste (2018) tõi oma arvamuse välja, et meessoost ajakirjanik on Janek Mäggi näinud pädevama juhina pelgalt seetõttu, et tal on olemas juhtimiskogemus ning temaga samal ajal ametisse astuv Sikkut, kellel suure organisatsiooni juhtimise kogemust pole, tundub ebakompetentsem vaatamata sellele, et nimetas teda eelnevalt valdkonna eksperdiks. Seetõttu jääb mulje, et Sikkutil pole arvamuse näitena esitatud ajakirjaniku silmis piisavalt oskusi, et juhirollis tegutseda ning selline lähenemine võib mõjutada seda, millise juhina meediatarbivad Sikkutit näevad.

Riina Sikkuti puhul on esile toodud ka tema riietumisstiili: *“Kameeleonminister: Riina Sikkut avaldas muljet juba esimesel tööpäeval... esialgu kostüümidega”* (15), kus iseloomustus “kameeleonminister” tähendab seda: *“Kolmapäeval ametisse nimetatud Sikkut näitas end esimese 24 töötunni jooksul nelja eri kostüümiga, vahetades värve nagu kameeleon.”* (15) ning rõhutades sealjuures asjaolu, et moegurmaanidele pakub see elamust: *“Ossinovski mantlipärija, uus tervise- ja tööminister Riina Sikkut töötab värvikat aega moegurmaanidele.”* (15). Riietuse ja välimuse rõhutamine on selgelt stereotüüpiseeriv ja tekitab olukorra, kus asjaolu, et Sikkut ministriametisse astus on tema välimusest vähem tähtsam. Samas on välimuse küsimuse käsitlemine meelelahutusväljaannetes tavaline. Sikkutit on kujutatud nii ministri kui ka naise rollis. Valimisse ei kuulunud ühtegi artiklit, kus oleks Sikkuti eraelu kajastatud.

4.1.4. Kadri Simson (majandus- ja taristuminister)

Tööalaselt on Kadri Simsonit ja Urve Palo samal ajal kirjeldatud järgnevate positiivse tonaalsusega väljenditega nagu “kõva kivi”, “häälakas kriitik”, “vastuvoolu ujuv”. Kirjeldused on oma

olemuselt positiivse tonaalsusega, kuid samal üsna maskuliinsed, mis jätavad naisministritest jõulise ja agressiivse mulje. Kivirähk on Simsonit iseloomustanud tuues paralleeli Oskar Lutsu tegelastega ning nimetades Simsonit koos Kaja Kallasega “Raja Teeledeks”: *“Hakkajad preilid, kes suudavad vajaduse korral isegi kurjal köstril Jürgen Ligil suu kinni panna.”* (47). Siinkohal on iseloomustus kujundlikum, sest tegemist on fõljetoniga ning Simson on antud töö valimis ainus, keda on kasutatud fõljetonis.

Simsoni ametialane kompetents sai rohkelt kriitikat ajakirjanikelt või arvamustoimetustelt ja Eesti Päevalehe juhtkirjas on teda nimetatud “ministriks, kes ei tea, mis on vastutus”. Juhina on aga vastutuse võtmine ülioluline nagu ka Aaldering ja Van der Pas (2018: 913–914) välja töid. Kriitiliselt on hinnatud ka Simsoni käitumist, kus teda on ajakirjanik iseloomustatud väljenditega “valitsuse väike printsess”, “kannatav naine”, “laia joonega diiva” ja “arukana näiv naabritüdruk”, mis on oma olemuselt üsna vastanduvad ja tonaalsuselt pigem negatiivsed. Nende iseloomustustega on viidatud juhtumile, kus Simsoni elukaaslane Teet Soorm jäi kuriteoga vahele ning Simson ei näinud vajadust ministrikohalt tagasi astuda, sest ei olnud juhtumiga kuidagi seotud. Seepeale on Postimehe ajakirjanik sellist käitumist kritiseerinud ja rõhunud taaskord tööalasele ebakompetentsusele: *“Kui Kadri Simson oleks täiskasvanud vastutusvõimeline naine, tõsine poliitik, siis käitunuks ta juba neljapäeval nagu mees – oleks ise tagasi astunud.”* (49). Lisaks sellele on kriitikat saanud Simsoni juhtimisstiil ja Postimehe arvamustoimetaja on nimetanud Simsonit “ülbeks kuulipildujaks” ja “vastase suhtes üleolevaks”: *“Väliselt enesekindel, vastase suhtes üleolev, kohati isiklikuks minev pilklik stiil sai Simsoni kaubamärgiks pikkadel Edgari-aastatel ning on samaks jäänud ka ministriametis.”* (51). Mainitud iseloomustused on negatiivse tonaalsusega ning viitavad hukkamõistule, kus naispoliitik ei sarnane oma juhtimisstiili poolest tüüpilisele naisele ning kasutab ametis meespoliitikute omaseid võtteid.

Simsoni puhul on mitmel korral rõhutatud tema riietusele nagu näiteks: *“Ja helesinises jakis Simson seisis alailma telestuudios, selg sirge nagu tikk, ja ladus laua najal röötsutavatele tumedates ülikondades koalitsioonipoliitikutele ette kõike, mida need valesti on teinud.”* (46), kus jäetakse Simsonist mulje kui tüüpilisest naisest. Kuigi kirjelduse mõte on kirjeldada naisministrit värvikamalt ja manada lugejale pilt, millisena Simson oma meeskolleegide kõrval välja nägi, siis võte on stereotüpiseeriv ja portreeterib naisministrit läbi tema välimuse. Tähelepanu sai ka Simsoni presidendiballil kantud kleidid, kus teda on nimetatud lausa “kleidikuningannaks”: *“Kleidikuninganna Kadri Simson paistis taas maitsekusega silma.”* (52). Presidendiballide puhul on tavaline, et naised saavad oma välimuse tõttu rohkem tähelepanu, kuigi need rõhuvad naistele omaseid soostereotüüpe. Riietuse osas sai Simson tähelepanu ka riigikogu esimesel päeval: *“Kadri*

Simson ei hoia oma värvidega kunagi tagasi. Nii ka seekord on ta selga valinud tuliselt punase kleidi.” (57). Riietusega seotud artiklites on kasutatud valdavalt positiivse tonaalsusega omadussõnu ning artiklid on tehtud meelelahutusliku eesmärgiga. Lisaks ministri ja poliitiku rollile on Simsonit kujutatud meelelahutus portaalides ilmunud artiklites eraelulistes rollides nagu “naine” või “elukaaslane”: *“Näiteks Kadri Simson on juba pea kolm aastat nautinud ärimees Teet Soormi seltskonda.”* (53), kus tuleb märkida, et eraelulistele detailidele viidatakse meedias naispoliitikute puhul oluliselt rohkem (Liu, 2019: 15).

4.1.5. Urve Palo (ettevõtlus- ja infotehnoloogiainminister)

Urve Palo on valimisse kuulunud artiklites iseloomustatud nii negatiivse, positiivse kui ka neutraalse tonaalsusega väljenditega. Palo erakonnakaaslased on teda iseloomustatud ausa ja kirglikuna: *“Pikkaaegse SDE liikme, poliitiku ja sotsiaalteadlase Marju Lauristini sõnul on tal kahju kirgliku Palo lahkumisest poliitikast.”* (44), mis oma tonaalsuselt on positiivsed, kuid stereotüpiseerivad. Samal ajal on teda iseloomustatud sõnaga emotsionaalne, mis on samuti soostereotüüpne, kuid pigem negatiivse tonaalsusega ja ei viita tugeva juhi iseloomuomadustele. Palo ja ka Simsoni iseloomustamiseks on ajakirjanik kasutanud positiivse tonaalsusega maskuliinseid väljendeid “kõva kivi”, “häälekas kriitik”, “vastuvoolu ujuv” ja neutraalse tonaalsusega väljendit “vana olija”: *“Palo on majandusministeeriumis vana olija, Simson on uus.”* (39), kus on viidatud asjaolule, et Palo on varasema valitsuse koosseisus majandusministeeriumis töötanud majandus- ja taristuministrina, kuid Simson on uustulija. Mõlema naisministri iseloomustamiseks kasutatud sõnad kujutavad neid tugevad ja jõulises juhipositsioonis ning viitavad maskuliinsele juhistereotüübile. Samas on tema kompetentsus kahtluse alla pannud Riigikogu liikme poolt: *“Minister Palo on kommunikatsiooniprobleemide näidisekssemplar.”* (42) ning on tema tegevust alatuks nimetanud: *“Urve Palo, see on alatu, et naeruvääristate opositsiooni seisukohti ja küsimusi, sest nagu saates kõlas – „teie pole mitte milleski teadlik.“* (42). Nagu eelnevate naisministrite puhul on välja tulnud, siis konkureerivad poliitikud ei kasuta üldjuhul iseloomustamiseks positiivse tonaalsusega sõnu ning konkreetse näite puhul on Riigikogu liige paigutanud Palo traditsioonilisse naisjuhi rolli ehk kujutades teda ebapädeva ja ebaselgena (vt Tabel 1).

Palo puhul on mitmel korral pööratud tähelepanu tema riietusele: *“Poliitik Urve Palot vaadates võiks selle pika ja sihvaka daami ajada vabalt segi mõne Hollywoodi näitlejaga.”* (40), kus on rõhutatud tema naiselikkusele. Meelelahutus artiklites on tähelepanu saanud ministri välimus:

“Kuidas ilusa ja puhanuna sihtkohta saabuda, teab Urve Palo (45), sealjuures on teda nimetatud veel prouaks ja daamiks, mis näitavad teda jälle eeskätt naiselikust küljest.

Mitmes artiklis on teda kujutatud lisaks ministri ja poliitikuna ka emana: *“Kui suure tüki endast sa poliitikale ära andsid? Kui vaatad kasvõi silma oma viieaastasele pojale Robinile, siis kas see kõik oli seda väärt?”* (45), kus ajakirjanik on tähelepanu pööranud asjaolule, et Palo ei saanud ministriametist kõrvalt piisavalt emaametile pühenduda. Emadusele rõhumisega on üritatud esile tuua soorolli ja -stereotüübiga omistatud kohustusi ning tõekspidamisi.

4.2. Eesti Vabariigi 50. valitsus

4.2.1. Mailis Reps (haridus- ja teadusminister)

Käesolevas alapeatükis teen ülevaate 49. ja 50. valitsus ajal Mailis Repsist avaldatud artiklitest, mis valimisse kuulusid.

Mailis Repsi puhul on rõhutatud tema eraelule, eeskätt perekonnale, võrreldes teiste valimisse kuulunud naisministritega oluliselt rohkem. Selle tulemusel on tema lasterohkust iseloomustusteks kasutatud nii uudistes, intervjuudes, arvamusedes kui ka meelelahutuslikes uudistes nimetatud teda peamiselt “mitme lapse üksikvanemaks” või “kuue lapse emaks”: *“Keskerakonna aseesimehest kuuelapseline minister, kelle abikaasa, vandeadvokaat Agris Repšs elab nädala sees hoopis Lätis, on Eesti ühiskonda oma eluga korduvalt raputanud.”* (26). Sealhulgas ka “superemaks”: *“Superema Mailis Reps paljastas, kuidas ta kõige häkama saab: mul on 13 aastat lapsehoidja, kes on meie pere liige.”* (21) ja üksikemaks: *“Mailis Reps (44) on nagu perepea von Trappi naisversioon maailma ilusaimas filmis „Helisev muusika”.*” (34), kus viimase puhul on ajakirjanik toonud paralleeli seitsme lapse isa ja kuue lapse ema vahel. Lasterohkuse rõhumisega on tähelepanu suunatud sellele, et Reps on samal ajal nii juhti kui ka pereema rollis. Lisaks eelnimetatud kirjeldustele on Repsi iseloomustamiseks kasutatud väljendeid nagu “poliitikust ema”, “rinnalapsega tööl käiv minister”, “visa võitleja” ning näiteks abielulahutuse jõustumist ka kui “vallaline töönarkomaan”: *“Kui sellest kõigest jaguks vallalisele töönarkomaanile enam kui küll, ei saa unustada, et Reps kasvatab üksi kuut kahe- kuni 16-aastast last, kelle elu pöördus samuti pea peale ja kes vajab ema veel rohkem kui tavaolukorras.”* (69). Iseloomustused on positiivse tonaalsusega ja näitavad Repsi eeskujuna, et laste kõrvalt saab tööl käia. Repsi puhul on emaroll selgelt kujunenud tema üheks isikuomaduseks. Repsi puhul on esile tõstetud tema tööalast kompetentsi: *“Tänaseks on Repsist kujunenud üks kõige kogenumaid ja teenekamaid poliitikuid Eestis.”* (38) ning iseloomustades teda “karjäärihuvilise”, “raudse leedi”,

“kogenud tegija” ja “tugeva ja asjatundliku haridusministrina”. Näiteks on toleaeagne peaminister teda iseloomustanud järgnevalt: *“Mailis on olnud neljakordne Eesti haridus- ja teadusminister ning asjatundlik Riigikogu liige.”* (79), siinkohal tuleb arvestada, et toleaeagse peaministri puhul on tegemist lisaks valitsusjuhile ka erakonnakaaslase ja pikaajalise kolleegiga. Samal ajal on tema tööalane pädevus ka Riigikogu liikmelt kriitikat saanud: *“Paraku tuleb tõdeda, et Mailis Reps on EkRE täielikult ebaõnnestunud ministrite kõrval selle valitsuse kõige nõrgem lüli Keskerakonna poolelt.”* (68), millega ta viitab sellele, et Repsil kulub partei ja eraeluliste toimetuste peale rohkem aega ning lisab: *“Ministriamet ei ole aga sunduslik.”* (68), mis omakorda jätab mulje, et Reps ei saa juhi ülesannetega hakkama.

Kuigi eelpool olevate kirjelduste põhjal võiks arvata, et Reps on töö- ja pereelu ühildamise musternäidis, siis meedias varem loodud kuvandit mõjutas 2020. aasta lõpus välja tulnud sohvriskandaal, mille tulemusel Reps ministrikohalt ka tagasi astus. Reps sai kriitika osaliseks, sest ei suutnud töö- ja pereelu tasakaalus hoida: *“Pere- ja tööelu ühitamine valmistab Repsile raskusi”* (73), kus peamisteks kritiseerijateks olid Riigikogu või valitsuse liikmed ja ajakirjanikud ning toetajateks erakonnakaaslased, kes ühtlasi olid valitsuse liikmed, nagu näiteks Tanel Kiik ja Jüri Ratas. Repsi tagasiastumist nimetasid konkureerivate erakondade poliitikud “riiginaiselikuks otsuseks” ja “mehiseks sammuks”: *“Indrek Saar: Mailis Repsi mehine samm võiks olla eeskujuks nii mõnelegi meespoliitikule”* (78), mille järgi võiks öelda, et ministrikohalt lahkumine oli maskuliinsele juhile omane samm.

Repsi välimus ja riietus on võrreldes mitmete teiste naisministritega vähem tähelepanu saanud, kuid esimesel riigikogupäeval nimetas Kroonika toimetus teda koos teiste naisministritega “ülesloodud kevadiseks lilleõieks”: *“Naerusuine Mailis Reps on usaldanud juba tuntud ja kindlat kostüümi, mis kui isiklik päike alati kaasa särab.”* (36). Sellegipoolest on välimusele tähelepanu pööramine stereotüüpiseeriv.

4.2.2. Kert Kingo (väliskaubandus- ja infotehnoloogiainister)

Kert Kingo puhul on suuresti rõhutatud tema ebakompetentsusele poliitikas, kus tema iseloomustamiseks on nii ajakirjanikud kui Riigikogu liikmed kasutatud negatiivse tonaalsusega omadussõnu nagu rumal, luuavars, asjatundmatu ja arrogantne. Näiteks on Riigikogu liige ja opositsioonipoliitik viidanud Kingo kui ka valitsuse ebapädevusele: *“Kui kõik EKRE ministrid alustavad samasuguse arrogantsi ja asjatundmatuse demonstratsiooniga nagu Kert Kingo, ei jää Marti Kuusik viimaseks - siis näeme sügisel suuremat ekreitide sadu.”* (61). Sealhulgas on

väljaanded artiklites viidanud asjaolule, et Kingo ei sobi ministriametisse: *“Kingo näib mõistvat oma osa infovõrdsuse tagamises sama halvasti nagu oma töö teist poolt väliskaubanduse edendajana – kus ta teatavasti väldib välisvisiite kui katku.”* (63). Ebakompetentsus seisneb eelkõige selles, et nende hinnangul puuduvad tal n-ö õigele ministrile omased tunnused: *“See, et Kingol puudusid absoluutselt kõik ministri koha täitmiseks vajalikud teadmised, kogemused ja ka isikuomadused, on Konservatiivsele Rahvaerakonnale täiesti ükskõik: neid omadusi ei ole ühelgi EKRE ministril niikuinii, Martin Helme teatavate mõõndustega välja arvatud.”* (65). See aga milline õige minister olema peaks pole öeldud, kuid võib eeldada, et tegemist on maskuliinse juhistereotüübile vastava isikuga. Lisaks on teinegi opositsioonipoliitik nimetanud Kingot “suureks mureks”: *“Arvan ammu, et mitte öelda pea esimestest päevadest, et Kuusiku järel saabunud Kert Kingo ei ole mitte IT- ja väliskaubanduse murede lahendaja vaid suur mure ise.”* (64) ning ministrikoha andmist kolmas konkureeriva erakonna poliitik raiskamiseks: *“Kert Kingole antud ministritool on raiskamine. Ratas leidku kiiresti inimene, kes Eesti heaks päriselt töötada tahab”* (58), kus poliitik toob esile selle, et Kingo ei ole nõus välislähetustel käima, mis aga tähendab seda, et ta ei täida oma töökohustusi. Siin tuleb samuti esile see, et peamisteks kritiseerijateks on konkureerivad poliitikutud, kes kasutavad teadlikult stereotüüpseid hoiakuid.

Kingot on nimetatud ka peamasinitsiks, mis on antud kontekstis positiivne väljend: *“Riigikogu 100. sünnipäeva puhul toimunud avatud infotunnis selgitas EKRE esimees Mart Helme, et ministrit tuleb vaadata kui peamasinisti, mitte kui katlakütjat – seepärast polevat midagi imelikku selles, kui väliskaubandus- ja IT-minister Kert Kingo ise palju ei reisi.”* (59). Sellist väljendit kasutas erakonnakaaslane, mistõttu selle tonaalsus ongi positiivne.

Kingo eraelu ja välimus meedia poolt tähelepanu ei saanud, mistõttu koosnes tema valim artiklitest, mis olid seotud tema tööalaste pädevuste ja ülesannete täitmisega.

4.2.3. Riina Solman (rahvastikuminister)

Riina Solmanit on ajakirjanikud kui ka kolleegid iseloomustanud positiivse tonaalsusega stereotüüpsete sõnade ja väljenditega. Näiteks on Solmani portreerimiseks Eesti Ekspressi loos kasutatud omadussõnu nagu tarmukas, töökas, erakordselt efektiivne ja väga lojaalne: *“Aga lisatakse, et Solmani lojaalsus ei käi mitte mööda parteid, vaid mööda inimesi.”* (85), kus näiteks lojaalsus viitab tüüpilisele naisele omasele soostereotüübile (vt Tabel 1) ning on eeskätt omane naispoliitikutele ning väljend “võitleja” näitab justkui Solmani maskuliinset poolt: *“Mitu inimest ütlevad Solmani kohta, et ta on võitleja, et võib minna läbi sein, et tema jaoks elu on võitlus.”*

(85). Veel on tema kirjeldamiseks kasutatud väljendeid “emalõvi”, mis viitab sarnaselt väljendile “võitleja”. Tema puhul on kasutatud poliitikas mitmeid negatiivse tonaalsusega iseloomustusi: “inimene kui mõistatus”, “mõjub nagu mõni EKRE minister”, millega viidatakse tema tegevusele poliitikas. Iseloomustused nagu intrigant ja paranoiline on ajakirjanikuni jõudnud kaitseministeeriumist, kus Solmani hüüdnimi oli “Proua Paranoia”: *“Kaitseministeeriumis oli väidetavalt Solmani hüüdnimeks Proua Paranoia ja ministeeriumis jälitas ta „homomaffiat“.* (85), mis on oma tonaalsuselt negatiivne ja halvustav. Sellegipoolest on ajakirjanik seda Ekspressi loos portreeterimiseks kasutanud, kuigi Solman ise sellest hüüdnimest teadlik ei olnud.

Solmani puhul on rõhutatud tema välimusele ja riietusele: *“Rambivalgusesse astumise eelsel reedel lasi ta teha endale korraliku maniküüri, ostis tagasihoidlikuma käekoti ja kostüümi.”* (81). Tema iseloomustamiseks on kasutatud omadussõnu ilus ja särav: *“Eluraskustele vaatamata alati särav.”* (81), kus eluraskuste all viidatakse asjaolule, et ta jäi leseks 38-aastaselt. Välimusele ja eraelule viitavate detailide rõhutamine näitab Solmani läbi naistele omase soostereotüübi, kuid nende teemade käsitlemise eesmärk ongi kujutada naispoliitikuid nende naiselikust küljest. Solmanit on paigutatud erinevatesse rollidesse nagu TV3 ilmateadustaja, ema, lesk ja kodutute aitaja viidates sellega kuuluvust Oleviste kiriku kogukonda: *“Ta on ligi viisteist aastat vedanud Oleviste kirikus kodututele ja teistele abivajajatele suunatud hoolekandeteenust.”* (80) ning mille puhul on ühtlasi tegemist n-õ pehme valdkonnaga, milles traditsiooniliselt ka naised nähakse tegutsemas. Ühtlasi on Solmani iseloomustamiseks kasutatud tema eraelu võrdlemisi palju.

4.3. Eesti Vabariigi 51. valitsus

4.3.1. Kaja Kallas (peaminister)

Kuigi artiklite kogumise hetkeks oli Kaja Kallas kõigest kuu aega peaministri ametis tegutsenud, siis sellest hoolimata esines valimis artikleid, kus Kallase kirjeldamiseks kasutati nii neutraalse, negatiivse kui ka positiivse tonaalsusega väljendeid, kus kõige enam on siiski kriitikat saanud tema tööalane kompetents.

Kaja Kallas oli kuu aega peale ametisse astumist Eesti Päevalehe poolt läbiviidud peaministriuuringu kohaselt “eelistatuim valitsusjuht”: *“Eesti Päevalehe värskest uuringust selgub, et uus peaminister on ameti kiiresti enda heaks tööle pannud ja saanud ka valijate eelistatuimaks valitsusjuhiks.”* (93), kus teda on veel iseloomustatud kui “eelistatuim

peaminister”, mis on kõik neutraalse tonaalsusega iseloomustused, sest tegemist on uuringu tulemuste tõlgendamisega.

Kuigi Kallase loodud valitsust on ajakirja KesKus peatoimetaja nimetatud “sõbrannade valitsuseks”, mille all mõtles autor, et uus valitsus koosneb naistest ja omavahel juba tuttavatest kolleegidest, siis sealjuures on ta välja toonud, et valitsuse edukust ja liikmete sugu ei saa kuidagi omavahel siduda: *“Muidugi, tegelikult on valitsuse headuse otsustaja üle aeg ja inimeste teod ise, mitte nende sugu.”* (87). Üldiselt on väljend “sõbrannade valitsus” stereotüpiseeriv, siis tonaalsuselt on see positiivne.

Samas on peaministri juhtimisstiil mitmel korral kahtluse alla seatud: *“Kaja Kallas on valitsuskõnelustel näidanud end nõrga ja järeleandliku juhina.”* (86), kus nimetatud omadused lähevad kokku traditsioonilisele naisjuhile omaste tunnustega ja on stereotüpiseerivad (vt Tabel 1). Sama tonaalsusega on ajakirjaniku kasutatud iseloomustus “väike nunnu päike”: *“Uus peaminister Reformierakonnast Kaja Kallas säras nagu väike nunnu päike ja lubas, et Eestis läheb kõik paremaks.”* (88), kus antud iseloomustus ei ole omane tüüpilisele juhile, kes peaks olema jõuline ja agressiivne. Ka on tema kompetentsi ajakirjaniku sõnul kahtluse alla seadnud endine peaminister ja konkureeriva erakonna juht: *“Kui eelmise valitsuse puhul oli Ratase eesmärk kasvõi enese alandamise hinna eest koalitsioon koos hoida, siis nüüd näikse olevat tema põhisiht näidata, et Kaja Kallas ei saa tööga hakkama.”* (94). Selline hoiak on poliitiline strateegia, millega üritatakse õhnestada konkurenti, mis jätab samal ajal Kallasest nõrga juhi mulje. Kallast on iseloomustanud konkureeriv poliitik ka kui “tüüpilist reformierakondlast”: *“Kaja Kallase retoorika koroonakriisis on sama, mis Trumpil, see on tüüpilise reformierakondlase jutt.”* (91), kus “tüüpilise reformierakondlasena” on nähtud teda seetõttu: *“See kõlab täiesti tüüpilise reformierakondlase jutuna: majanduskasv iga hinna eest on põhieesmärk, muu sekundaarne.”* (91). Väljendi negatiivset tonaalsust põhjendab asjaolu, et tegemist on konkureeriva erakonna juhi arvamusega.

Kallase puhul on rõhutatud paaril korral tema riietusele: *“PILTUUDIS } Kallis maitse: Kaja Kallase käekott paneb nii mõnegi õhku ahmima!”* (89) ja *“Tosse kandes riigijuhiks. Kamala Harris tõi ketsid Valgesse Majja tagasi, tennise-usku on ka Kallas ja Kaljulaid”* (96), kus viimase puhul jätab ajakirjanik Kallasest naiseliku juhi mulje. Kallast on kujutatud valimisse kuuluvates artiklites ministri ning samal ajal ka naise rollis. Ühel korral tõi ajakirjanik intervjuus sisse ka pereeluga seonduva detaili: *“Te ei saa ju tegelikult enam poodi piimagi ostma minna, rääkimata perepiknikust, ilma et teil ihukaitsjad ümber oleksid. Kuidas teie pere ja te ise sellega harjunud*

olete?” (90) ning nagu ka teoorias välja tuli, siis naisjuhtidelt küsitakse tunduvalt rohkem pere- ja tööeluga seonduvaid küsimusi – juhiroll justkui ei laskes neil emarollis jätkata.

4.3.2. Anneli Ott (kultuuriminister)

Eelmise ehk 50. valitsuse koosseisu tegutsemise ajal ei avaldatud riigihalduse ministrist Anneli Otist ühtegi artiklit, mis oleksid antud bakalaureusetöö valimisse sobinud, mistõttu saan ülevaate anda vaid tema teise ametiaja ehk 51. valitsuse tööaja alguses ilmunud artiklitest.

Anneli Otti puhul toodi esile tema kompetentsi, kus ta pälvis Lõuna-Eesti mõjukate tabelis esikoha: *“Kõigil neljal aastal on ainsana naiste seas esikolmikusse kuulunud Anneli Ott, kes viimases kolmes tabelis on olnud ka Lõuna-Eesti mõjukaim naine.”*(98), kus püsiv koht Lõuna-Eesti mõjukate esikolmikus viitab otseselt poliitiku mõjukusele ning kujutab teda kompetentsena. Tema iseloomustamiseks kasutatud sõnad ja väljendid nagu Lõuna-Eesti mõjukaim naine ja naispoliitik on neutraalse tonaalsusega, sest mõjukus selgus uuringu tulemusena ning järeldused on tehtud nende põhjal. Sellised uuringud aitavad naispoliitikutel rohkem silma paista, kus 100 inimese seast nimetati just naisminister mõjukaimaks.

Valimisse kuulunud artiklites oli Otti kujutatud lisaks ministri ja erakonna liikme/poliitiku rolli veel portreeteritud emana. Otti iseloomustamiseks on kasutatud silte nagu “lahutatud daam” ja “kahe lapse ema”: *“Oma poliitikukarjääri Võrus alustanud ja muu hulgas ka Võru linnaapea ametis olnud keskerakondlasest kultuuriminister Anneli Ott (44) on oma kinnisvaraportfelli eelistustes jäänud truuks Võrumaale – seal on lahutatud daamil ja kahe lapse emal talukompleks.”* (104), kus iseloomustuste tonaalsus on pigem positiivse tonaalsusega, kuid samal ajal stereotüpiseeriv, sest fookuses on eraelulised detailid pere ja perekonnaseisu kohta. Otti välimus meedias uurimisperioodil tähelepanu ei saanud.

4.3.3. Eva-Maria Liimets (välisminister)

Eva-Maria Liimetsa kirjeldamiseks on kasutatud tööalase kompetentsiga seonduvaid väljendeid, kuid esile on toodud ka tema eraelu. Liimetsa kompetentsi kinnitab tema varasem töökogemus: *“Aastaid rahadega sigatsenud Keskerakond saatis välisministri kohale sümpaatse naise, diplomaadiametist lahkunud Eva-Maria Liimetsa.”* (101) ja seda on rõhutatud ka meelelahutuslikus artiklis: *“Aastaid diplomaadina töötanud välisminister Eva-Maria Liimets (46), kes on enda*

tutvustuses märkinud, et ta on lahutatud ja ühe lapse ema, on kenasti kinnisvarasse investeerinud.” (102). Viimase näite puhul on tähelepanu pööratud ka eraelulistele detailidele.

Samal ajal on tema kompetents ka Delfi vaatleja poolt küsimärgi alla pandud, kus on Liimetsa kirjeldanud negatiivse tonaalsusega väljendiga nagu “avalikkusele praktiliselt tundmatu”:
“Tulenevalt Riigikogu töökorrast läks nii, et avalikkusele praktiliselt tundmatu välisminister Eva-Maria Liimets andis juba oma kolmandal tööpäeval vabariigi esindusorganile ülevaate Eesti välispoliitika seisust ja kavadest.” (103), kus iseloomustamiseks kasutatud väljend viitab sellele, et Liimets ei ole avalikkuses varem kuidagi silma paistnud ning on valitsuses esimest korda, mistõttu ei pruugi meediatarbijatel tema suhtes usaldust tekkida.

Omakorda võib usalduse tekkimist pärssida ajakirjanike hoiakud ja naiste võrdlemine meestega, kus näiteks Liimetsa on ajakirjanik võrrelnud temaga koos “Foorumi” saates osalenud meespoliitikutega: *“Igati kombekad välispoliitikud Urmas Paet, Marko Mihkelson ja Tunne Kelam mõjuvad tema kõrval nagu punkarid, kes segavad diskoõhtut.”* (101) ning kes mõjusid naissoost ministri kõrval jõulisemalt ja agressiivsemalt. Ajakirjanik kujutas Liimetsa üsna tüüpilisest naisele omasest juhistereotüübi perspektiivist.

Liimetsa iseloomustamiseks on ajakirjanik kasutanud omadussõnu nagu sümpaatne, korralik, armas, arukas, igav ning väljendeid nagu “vieline koolitüdruk esimesest pingist” ja “kuivik”: *“Kui korrektsus ja isikupäratus (võib-olla ma eksin ja Liimets pole sugugi selline kuivik), siis ülearune korralikkus ilmub ka rahvamassidesse.”* (101), kus iseloomustamiseks kasutatud sõnad ja väljendid on pigem negatiivse tonaalsusega ning selgelt stereotüüpiseerivad.

Kolmest artiklis kahest kujutati Liimetsa ministri rollis ning ühes lisaks ministrina ka emana, mille teise näitena ka välja tõin. Liimetsa puhul ei kasutatud portreeterimiseks tema välimust ega riietust.

4.3.4. Signe Riisalo (sotsiaalkaitseminister)

Signe Riisalo on eelkõige tähelepanu saanud tööalastes küsimustes. Riisalo kompetentsile viitas ajakirjanik läbi tema senise hariduse: *Kui läksite sotsiaaltööd õppima, siis ütlesite tuttavatele, et tahate sotsiaalministriks saada. Teie eluunistus on nüüd täitunud?*” (97) ja läbi töökogemuse: *“Teil on ametniku taust. Kuna mitugi ministrit on kogenematud, siis ametnike roll tõenäoliselt suureneb. On see hea või halb?”* (97). Ajakirjanik kirjeldas Riisalo järgmise väljendiga: *“Te kõlalte täpselt nagu Solman.”* (97), millega viitas tema konservatiivsetele seisukohtadele. Riisalo puhul on iseloomustamiseks kasutatud tema tõekspidamisi nagu feminist ning tema portreeterimiseks on

viidatud tema harjumustele: *“Kas jaksate endiselt korruga suitsetada ja joosta-suusatada või olete vahepeal suitsetamise maha jätnud?”* (97), mis aga ei ole ministriametiga seotud. Riisalo puhul sobis valimisse vaid üks artikkel ja teda kujutati sealgi vaid ministri rollis. Kuigi ajakirjanik on kasutanud portreerimiseks üksikuid eraelulisi detaile, mis on seotud ministri harjumustega, siis eraelu ega välimusega seotud küsimusi pole Riisalo puhul lahatud.

4.3.5. Liina Kersna (haridus ja teadusminister)

Liina Kersna puhul on suuresti rõhutatud tema haridusele ja eraelule. Näiteks on Kersna iseloomustamiseks on kasutatud kujundlikke väljendeid nagu *“inetust pardipojast kasvab kaunis luik”*, millega viidati tema haridusteele: *“Nii sai ka Liinast, kahelisest algklassiõpilasest, nelja-viieline koolilõpetaja ja hariduskorralduse magister cum laude.”* (106). Samas on kujundlik väljend siin

Kersna puhul on rõhutatud tema riietusele: *“Täna ministri-ametis Liina Kersna kaunilt -keha ligi liibuva Kristina Viirpalu loodud tualeti hõrk hurm peitus selle pealtnäha diskreetse olemuse varjus avanevas passiiv-agressiivses mängupinges värvigamma, silueti ja detailide vahel.”* (108) ja *“Meelas lõhik tagasihoidliku musta taustal, flirtiv dekoltee mähkunud siivselt sulnise kristallipilve, igavlevalt lontis kombekad puhvvarrukad püüdlilikult katmas alasti käsivarsi.”* (108), kus Kersnat on moeajakirjanik Urmas Väljaots kujutanud naiselikust vaatenurgast. Kuigi kirjeldused on värvikad ja positiivse tonaalsusega, siis see, et ta välimuse osas tähelepanu sai, on stereotüpiseeriv. Samuti on iseloomustamiseks kasutatud tema välimusega seotud detaile nooruke ja pruunisilmne brünett: *“Ta [toim. Vahur Kersna] tegi pruunisilmsele brünetile ettepaneku proovida kätt menusaate «Õhtune Ekspress» reporterina.”* (107), kus omadussõnadega viitavad Liina Kersnale kui naisele. Eraelule viitamiseks on kasutatud varem avaldatud lugu: *“Toona seitsmeteistaastase koolitüdruku Liina ja kolmekümneviiese teletähe Vahuri armulugu sai alguse klassikaliselt – õpilase ja juhendaja vahelisest sümpaatiast.”* (107). Kersnat on kujutatud valitud artiklites rohkem naise ja abikaasa/partneri kui ministri rollis. Emarolli valimisse kuulunud artiklites esile ei tulnud.

4.3.6. Keit Pentus-Rosimannus (rahandusminister)

Keit Pentus-Rosimannuse puhul domineerisid valimis teemadena tööelu ja välimus. Tööalaselt on tema iseloomustamiseks on kasutatud sooneutraalset metafoori nagu *“möönas poliitik”*: *“Keit*

Pentus-Rosimannuse tagasitulek., mõõnas poliitikust sai üks valitsuse tähtsamaid” (105), millega viitab ajakirjanik sellele, et Pentus-Rosimannus ei olnud pikemat aega tipp-poliitikas aktiivne. Ajakirjanik on tema iseloomustamise kasutanud sõna “ettur”, mis oma tonaalsuselt on pigem negatiivne nagu väljend “mõõnas poliitik”. Samal ajal on teda nimetatud ka “parimaks kandidaadiks” rahandusministri kohale: *“Miks sai Keit Pentus-Rosimannusest rahandusminister? Lihtne vastus: sest ta on parim kandidaat sellele kohale.”* (105). Sellega viidatakse tema varasemale kogemusele ja asjatundikkusel, mistõttu konkreetnes loos mõjub minister pädeva juhina. Muuhulgas on Pentus-Rosimannuse tugevuseks nimetatud poliitikat ja konkreetset: *“Ta on olnud kakskümmend aastat Eesti kõige suurema partei juhtide seas.”* (105), mis viitab positiivselt sellele, et ta on sellises maskuliinses valdkonnas n-ö asjatundja.

Nagu mitmete teiste naisministrite puhul, siis ka Pentus-Rosimannuse puhul on tähelepanu pööratud tema välimusele, eeskätt riietusele: *“Liisi Eesmaa loodud galaktika-printsessi keepi jõuliselt keerutava poliitiku ja täna taas ministrina otsustava Keit Pentus-Rosimannuse (pildil koos abikaasa Rain Rosi-mannusega) ülisärtsakas koloriit äratas ja ärgitas eelmisel aastal kaugelt.”* (104) ning sealhulgas viidatud perekonnaseisule. Teooria kohaselt on eraeluliste ja riietusega seotud detailide kajastamine meedias tüüpiline, kui tegemist on avaliku elu tegelasega nagu seda on ka naisminister. Iseloomustamiseks kasutatud sõnade ja väljendite tonaalsus on Pentus-Rosimannuse puhul positiivne ning minister on analüüsitud artiklites valdavalt ministri ja erakonna liikme/poliitiku rollis ning talle ei ole omistatud väga selgelt eristuvaid stereotüüpseid silte võrreldes valitsusekaaslastega.

4.3.7. Maris Lauri (justiitsminister)

Maris Lauri puhul on rõhutatud tema tööalasele kogemusele ja teda on ajakirjanik nimetanud “tuntud majandusekspertiks”: *“Tuntud majandusekspert Maris Lauri (Reformierakond) oli üllatunud, kui Kaja Kallas talle justiitsministri kohta pakkus.”* (100). Antud artiklis on Lauri ministri ja erakonna liikme/poliitiku rollis. Iseloomustamiseks kasutatud väljend viitab töökogemusele ja kompetentsusele. Väljend on tonaalsuselt positiivne, mis samal ajal viitab pigem maskuliinse juhi stereotüübile. Lauri puhul ei kajastanud meedia tema välimusega (sh riietusega) või eraeluga seonduvaid detaile.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järelduste peatükis vastan püstitatud uurimisküsimustele, kas ja kuidas minu kogutud andmed neid toetavad. Samuti seon tulemused teoreetilise materjaliga.. Selle peatüki lõpus analüüsin kasutatud meetodite sobivust ja kuidas need võisid bakalaureusetöö tulemusi mõjutada.

5.1. Järeldused ja diskussioon

Milliseid soo- ja juhistereotüüpidele vastavaid sõnu ja väljendeid kasutatakse naisministrite iseloomustamiseks Eesti meediaväljaannetes?

Uurimisküsimuse koostamisel lähtusin teooriast, kus naiste ning sealhulgas naispoliitikute iseloomustamiseks kasutatakse tüüpiliselt arusaama, et nad ei ole poliitilistes juhtimis- ja otsustusprotsessides pädevad, sest poliitika on maskuliinne valdkond (Lindma, 2004) ning naispoliitikute meediakajastustes esineb suures osas ka stereotüpiseerimist, kus neid kujutatakse läbi naiselike soostereotüübi raamide (Kahn ja Goldenberg, 1991: 196; Liu, 2019: 14). Artiklitest leitud iseloomustuseks kasutatud sõnad ja väljendid jaotasin kolme kategooriasse: tööalane kompetents ja kogemus, iseloom üldiselt ning välimus ja riietus.

Tulemuste põhjal saab öelda seda, milliste sõnadega naisministreid ajakirjanduse vahendusel kirjeldatakse. Näiteks pärineb osa analüüsitud väljenditest konkureerivatelt poliitikutelt, kes on opositsioonis või lihtsalt teises erakonnas, ning tegemist ei ole ajakirjaniku enda sõnakasutusega, vaid tegemist on poliitikute tsitaatidega. Kuigi meedialt oodatakse üha suuremat panust ühiskonnas levivate probleemide lahendamisse (McQuail, 2000: 34), siis sellest hoolimata kirjeldasid mitmed ajakirjanikud ja toimetajad naisministreid läbi soo- ja juhistereotüüpide.

Tööalase kompetentsuse küsimus tuli esile iga valimisse kuulunud naisministri puhul, kus vähemalt üks artikkel käsitles seda teemat. Teooria kohaselt nähakse juhi rollis tegutsemas pigem meessoost isikuid, kellel on n-õ loomupäraselt vajalikud oskused olemas (Huddy ja Terkildsen 1993: 119) ja naised nähakse seetõttu ebakompetentsetena (Van der Pas ja Aaldering, 2018: 916). Kritiseerijate seas oli rohkem konkureerivate erakondade liikmeid või opositsioonipoliitikeid, kes näiteks tõid naisministrite puhul esile nende iseloomuomadusi, mis ei läinud kokku traditsiooniliste juhile omaste omadustega, näiteks nimetati mitmeid ministreid liiga korralikeks, emotsionaalseteks, malbeteks ja ebakompetentseteks. Nimetatud iseloomustused vastavad

stereotüüpselt tüüpilise naisjuhi tunnustele. Ka mitmed ajakirjanikud kasutasin tüüpilisele naisjuhile omaseid stereotüüpiseerivaid iseloomustusi.

Teooria kohaselt keskendutakse meediakajastustes enamasti sellele, kui edukad on naispoliitikud oma ametikohal, raamistades nende kompetentsust ja isikuomadusi sõltuvalt naislikest soo- ja juhistereotüüpidest (Kahn ja Goldenberg, 1991: 196; Liu, 2019: 14) ning see tuli ka tulemustest välja. Näiteks kompetentsi puhul seoti omavahel ka ministri tegevusvaldkond ning eraelu, kus näiteks Mailis Repsi kujutati pädeva haridus- ja teadusministrina ilmselt ka põhjuselt, et tal on endal kuus last ning suurem osa neist on kooliealised. Samuti kasutasin mitmete ministrite erakonnakaaslased või toetajaid positiivse tonaalsusega stereotüüpseid iseloomustusi nagu näiteks koostööaldis, inimlik, tasakaalukas ja hooliv, millega viidati sellele, et naisministrid on head kandidaadid. Naisministrite pädevuse rõhutamiseks kasutati nende varasemat töökogemust ja haridust, kus näiteks Eva-Maria Liimetsa puhul viidati tema varasemale diplomaadiametile ning Liina Kersna puhul tema haridusteele. Nii hariduse kui ka töökogemuse näitamine aitab nii artikli lugejal kui ka valijal aru saada, millise taustaga minister on ja näiteks, kui haridus või töökogemus kattub valdkonnaga, milles minister valitsuses olles tegutseb, võib see näidata ministrit pädeva juhina.

Mõnel korral valideeriti naisministrite juhiks sobilikke omadusi läbi mehelike omaduste rõhutamise, mida võiks traditsiooniliselt kasutada ka meesjuhtide iseloomustamiseks nagu näiteks mehelik samm, töönarkomaan, riigimehelikkus, tugev ja edukas, kus naisministrite n-ö mehelikkus tuli esile kas ministrikohalt tagasi astudes või juhiks kandideerimisel. Selline maskuliinsete omaduste esiletoomine on viis, kuidas näidata end võimeka juhina oma meessoost kolleegide kõrval (Huddy ja Terkildsen, 1993: 120). Mõnel juhul viidati aga nende n-ö maskuliinsete omaduste puudujäägile. Kuigi teooria kohaselt võib mehelike omaduste rõhutamine jätta naispoliitikute külma ja agressiivse mulje (Liu, 2019: 13), siis Eesti kontekstis, kus poliitika on alati olnud maskuliinne valdkond, tuleb selliseid omadusi rõhutada, et oma meeskolleegide kõrval jõulisena välja paista. Üksikutel juhtudel esines ka seda, kus ministrit, antud juhul näiteks Riina Sikkutit, nimetati küll valdkonna spetsialistiks, kuid suure organisatsiooni juhtimise kogemuse puudumisel ei pidanud ajakirjanik teda võrreldes ministri meessoost kolleegiga sama pädevaks. Sarnaselt talle nimetati ka Kaia Iva pikaajalise kogemusega poliitikuks, kuid konkureeriva poliitiku silmis puudusid Ival poliitikas tegutsemiseks vajalikud juhile omased omadused nagu suutlikkus muutusi ellu viia või jõulisus.

Teooria kohaselt kujutatakse naispoliitikuid ennekõike naistena ja seejärel alles poliitikute või juhtidena (Liu, 2019: 15). Välimust ja riietust kasutati mitmel juhul naisministri portreeterimiseks, mis on aga selgelt stereotüpiseeriv (Bystrom ja Dimitrova, 2014: 1170; Verge ja Pastor, 2018: 42) ning selle osas said rohkem tähelepanu need, kes paistsid teiste seast riietusega ka silma. Ühel korral kasutas ajakirjanik teadlikult stereotüüpilist võtet ehk kirjeldas ministri (Kaia Iva) riietust. Ajakirjanik põhjendas oma loos stereotüpiseerimist sellega, et ministri erakonnas on stereotüübid väga levinud. Mitme ministri nagu näiteks Maris Lauri, Kert Kingo, Anneli Ott, Eva-Maria Liimets ja Signe Riisalo puhul välimusega seotud artikleid ei esinenud, mida oma tulemustes ka välja tõin. Nagu teoorias ka välja tõin, siis lisaks välimusele saavad naispoliitikud meedia tähelepanu ka eraeluga seotud detailide või sündmustega (Liu, 2019: 15; Nuiamäe, 2020). Ministrite eraelu lahati enamasti portreelugudes, meelelahutuslikes artiklites ja intervjuudes, eeskätt artiklites mis keskendusid pehmematele teemadele. Tähelepanu sai see, kuidas suudavad naised oma töö- ja pereelu ühildada ning need, kellel lapsi ei olnud, said tähelepanu muudes eraelulistest küsimustes, näiteks suhted. Seega olid näiteks eraeluga seotud iseloomustused seotud ka soorollidega. Eraeluliste detailide puhul eristus kõige enam Mailis Reps, kelle laste hulka kasutati tihti ka tema portreeterimiseks ning mida kasutati nii uudistes, arvamusalugudes kui ka intervjuudes. Näiteks kirjeldati teda “Keskerakonna aseesimehest kuuelapselise ministrina”, kus samal ajal rõhutati tema tööalasele positsioonile ja eraelule. Kohati mõjus näiteks perekonnaga seonduvate detailide rõhutamine viitena sellele, et naisministrid peavad oma töö ja positsiooni tõttu pereelu tagaplaanile jätma.

Üldiselt võib aga järeldada seda, et naisministrite kirjeldamiseks kasutavad ajakirjanikud ja konkureerivad poliitikud mistahes teemal üsna sageli naistele omaseid soo- ja juhistereotüüpe. Nende kasutamine on enamjaolt siiski teadlik, kuid mille puhul ei arvestata sellega, kuidas stereotüüpide kasutamine laiemalt poliitikute kuvandit mõjutada võib. Järeldused näitavad, et kodeeritud artiklitest leitud iseloomustavad sõnad vastavad suuresti teooria peatükis tabelis 1 esitatud soo- ja juhistereotüüpsetele omadustele. Küll aga võib öelda, et traditsiooniliselt meestele omistatud tugevad juhiomadused võivad üle kanduda ka naispoliitikutele. Selle eelduseks on see, et naispoliitikud on oma pädevust ka avalikkuse silmis tõestanud. Nende kasutamise põhjus on lihtne – nendega on võimalik mistahes isikuid värvikamalt ja mitmekülgsemalt kirjeldada, kuid sealjuures jäetakse mõjufaktor kõrvale. Nagu teoreetilises osas välja tuli, siis stereotüüpide kasutamist ei saa üleöö lõpetada ja see, et naised kujutatakse ühel päeval meedias oma meeskolleegeid võrdselt nõuab ühist pingutust nii poliitikutelt endilt kui ka ühiskonnalt üldiselt.

Millise tonaalsusega on Eesti meediaväljaannetes avaldatud artiklites naisministrite iseloomustamiseks kasutatud soo- ja juhistereotüüpidele omased sõnad ja väljendid?

Tonaalsuse küsimuse puhul lähtusin eelkõige artikli kontekstist ja kuigi stereotüüpiseerimine kui selline on negatiivne nähtus, siis stereotüüpsete sõnade tonaalsus võib ka positiivne olla. Positiivse tonaalsusega sõnad oli seotud valdavalt välimuse ja eraeluga ning negatiivse alatooniga sõnu esines töökogemuse või -kompetentsi kirjeldamise küsimuste puhul oluliselt rohkem (vt Tabel 2). Näiteks kodeerimise tulemusena välimuse ja riietustega seotud stereotüüpsed sõnad olid kõik positiivse tonaalsusega, millest võib järeldada, et naispoliitikud saavad välimuse ja sellega seotud elementidega kajastust peamiselt siis, kui isik näeb meedia silmis hea välja. Sellisteks iseloomustusteks olid omadussõnad nagu ilus, stiilne, särav või armas. Nendega viidati nende naiselikkusele. Samamoodi viitasid üldised iseloomused tüüpilisele soostereotüübile, kus neid kirjeldati omadussõnadega nagu näiteks hooliv, arvestav, ligimestarmastav ja tolereeriv. Negatiivse tonaalsusega sõnadest domineerisid ebakompetentne, malbe, emotsionaalne, jutukas ja nõrk, millega justkui viidati ühtlasi tüüpilisele naisjuhile, kellele selliseid omadusi teooria kohaselt tavaliselt omistatakse. Olgugi et erinevate omaduste esiletoomise eesmärk on naisministrite iseloomustamine, siis nende kasutamine mõjutab seda, kui jõulise juhina näevad lõpuks neid meediatarbijad või valijad (Kahn ja Goldenberg, 1991 :181). Ehk siis – valdavalt esines negatiivse tonaalsusega sõnu artiklites, milles võeti fookusesse ministrite tööalased saavutused või muud tegemised.

Harvem kasutati neutraalse tonaalsusega iseloomustusi, seda näiteks mõne ülevaate artikli puhul, kus iseloomustused olid avaliku arvamuse küsitluse tulemuste põhjal tehtud järeldused, näiteks Anneli Oti puhul hääletasid Lõuna-Eesti omavalitsuste volikogude ning linna- ja vallavalitsuse liikmed ta Lõuna-Eesti mõjukaimaks naiseks või Eesti Päevalehe peaministri uuringu tulemusena sai Kaja Kallas tiitli “eelistatuim valitsusjuht”.

Selleks, et anda parem ülevaade kodeerimisel välja tulnud soo- ja juhistereotüüpsetest sõnadest, siis koondasin nad vastavalt kategooriate kauba (vt Tabel 3).

Tabel 3. Kodeerimise tulemusel leitud stereotüpiseerivad iseloomustused ja nende tonaalsus

Tonaalsus	Välimus/riietus	Iseloom	Töölane kogemus/kompetents
Positiivne	kevadine lilleõis, võrratu, ilus, värske, kleidikuninganna, maitsekas, päevitunud, reibas, stiilne, stiilipuhas, elegantne, theresamaylikult range	andekas, tore, sümpaatne, tasakaalukas, karismaatiline, tark, arvestav, tolerantne, hooliv, priimus, ligimestarmastav, rõõmsameelne, superema, eeskuju, kirglik, hea suhtleja, tarmukas, nunnu päike, võitleja, emalõvi	tugev, riigimehelik, töökas, aus, edukas, visa võitleja, raudne leedi, nutikas, tark, pikaajalise kogemusega, võime luua ühtsust ja liita, kompromisside väljapakumine, koostööle orienteeritus, mitmekülgne juht, konsensuslik, õiglustundega, valdkonna professionaal, süsteemne mõtlemine, analüüsioskus, tugev empaatiavõime, tuleviku tegija, karjäärihuviline, hakkaja, pühendunud, mehine, staažikas, tööüga, parim kandidaat, ekspert, tuntud, korrektne, pädev, kogenud, teenekas, vastuvoolu ujuv, häälekas kriitik, kõva kivi, väga lojaalne, vana olija
Negatiivne	nooruke, pruunisilmne brünett, konservatiivne, nunnu päike	emotsionaalne, mõjutatav, kadedavõitu, jutukas, vabameelne, süütu kannataja, kannatav naine, väliselt ebakindel, ohver, paranoiline, haavatavas seisus üksikema, isikupäratu, ettevaatlik,	rumal, igav, nagu vieline koolitüdruk, intrigant, kuivik, tehnoloogiliselt loogiline valik, rahuldav, puudub suure organisatsiooni juhtimise kogemus, mitterahuldav, suurim pettumus, suutmatu, tüüpiline broiler, usaldamatu, jonnipunn, alatu, väike printsess, arana näiv naabritüdruk, laia joonega diiva, üleolev, ülbe kuulipildur, hoogu sattunud esineja, arrogantne, ametisse sobimatu, ebakompetentne, suur mure, luuavars, kõige nõrgem lüli, pealtnäha kogenud poliitik, ebamäärane, järeleandlik, nõrk, formaalne juht, ebaselge, tüüpiline reformierakondlane, praktiliselt tundmatu, malbe
Neutraalne	-	säästlik	eelistatuim valitsusjuht, Lõuna-Eesti mõjukaim, lühiajaline asendus

Millistes rollides kujutatakse naisministreid Eesti meediaväljaannetes avaldatud artiklites?

Naisministreid kujutati enamjaolt tööalases rollis – minister, poliitik, erakonna või Riigikogu liige. Lisaks nimetatud rollidele kujutati naisministreid samal ajal nii tööalases kui ka eraelulises rollis, kus näiteks kombineeriti ministri ja ema, naise või abikaasa/partneri rolli või näiteks erakonna liikme ja ema rolli. Eraeluliste rollide kombineerimine tööalaste rollidega viitab asjaolule, et naisministreid kujutatakse üsna sageli läbi traditsioonilise naise soostereotüübi, kus neid nähakse naiselike ja emalikena (vt Tabel 1). Mõnel korral tehakse seda intervjuudes, kus keskendutaksegi rohkem eraelulistele detailidele ja vahel ka väiksemate lugude puhul kasutavad ajakirjanikud iseloomustamiseks nende perekonnaseisu või laste arvu.

Kõige rohkem tuli tööalaste rollide kõrvalt esile ema rolli kasutamist Mailis Repsi puhul, kelle puhul kasutati nii tema iseloomustamiseks stereotüpiseerivaid sõnu ja väljendeid nagu superema, emme, kuue lapse üksikema või rinnalapsega tööl käiv minister. Kuigi kohati võis Reps mõjuda lugejale eeskujuna, siis viimase valitsuse ajal avalikkusele tulnud sohvriskandaal viitas ministri suutmatusele ühildada pere- ja tööelu, mille tulemusel sai minister kriitikat. Sellest võib järeldada, et naisministreid paigutatakse lisaks juhirollile ka traditsioonilistesse soorollidesse, mis paneb kahtluse alla nende võimekuse olla edukas juht, kus mitmel korral küsiti naisministritelt nende pereelu kohta ning kuidas nad pereelu ühildamisega hakkama saavad. Välimuse ja riietusega seotud küsimuse puhul rõhutati naisministrite naiselikkusele ja seetõttu kujutati neid eelkõige naise rollis.

See, millistesse rollidesse naisministreid Eesti meediaväljaannetes paigutati, sõltus sellest, milline oli mistahes artikli fookus, mis on ka arusaadav, sest näiteks uudistes keskendutaksegi pigem tööalastele rollidele ja väljaannetes, kus käsitletavateks teemadeks ongi pere, kodu või suhted, siis seal saavad rohkem tähelepanu eraelulised rollid.

Mil määral naisministrite kohta artiklites kasutatavad soo- ja juhistereotüübid kattuvad?

See, milliseid stereotüüpeid iseloomustusi või millistesse rollidesse naisministreid paigutati, sõltus nende taustast ja ka artikli fookusest. Tulemuste analüüsist selgus, et igal naisministril on n-ö talle omased iseloomustused, mida kas ajakirjanikud, erakonnakaaslased või

konkureerivad poliitikud neile omistavad ja mida mõne teiste ministrite puhul ilmtingimata ei kasutata. Samamoodi keskenduti mõne ministri puhul ainult tema tööalasele kompetentsusele ning vähem või üldse mitte tema eraelule, teise ministri puhul aga rohkem tema eraelulistele aspektidele, olgu selleks perekond või suhted ning mõne kolmanda puhul sai lisaks tööalastele aspektidele ja eraelule tähelepanu ka tema välimus, eeskätt riietus.

Tulemusi mõjutasid kindlasti ka skandaalid, sõnavõttud ja kuidas üks või teine minister oma ametikohustustega toime tuli ning mis parasjagu ministri eraelus toimus. Kõige rohkem eristus selles osas 50. valitsuse koosseisu kuulunud väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo, keda nii ajakirjanikud kui ka konkureerivad poliitikud vaid negatiivsete juhiomadustega kirjeldasid, mis viitasid otseselt naisele omasele juhistereotüübile, mille tabelis 1 välja tõin. Tema ebakompetentsust seletati läbi soostereotüüpide nimetades teda otseselt ebakompetentseks ja asjatundmatuks ning mida võimendas asjaolu, et Kingo ise ei soovinud ametikohaga kaasa tulnud kohustusi täita ehk ministri enda käitumine ja juhtimisstiil mõjutas seda, millise kriitika osaliseks ta sai.

Samamoodi eristus ka Mailis Reps, kelle puhul oli pereelu võrdselt tööeluga fookuses, olenemata ajast. Seda tingis kindlasti see, et tal on kuus last. Teisi naisministreid, kellel ka lapsed olid, ei nimetatud superemaks või ei rõhutatud iga kord sellele tegurile. Näiteks küsiti naisministritel nende pereeluga seonduvaid küsimusi, nii ametisse astudes kui ka seal olles, mis teooriast lähtuvalt on tavapärase (Liu, 2019: 15; Nuiamäe, 2020), sest neilt eeldatakse, et ühiskonna poolt olema rohkem meelestatud pereelule kui karjäärile. Eraelulised detailid aitavad mingil määral naisministreid rohkem inimlikust küljest näidata ja isegi, kui nad on oma juhtimisstiililt maskuliinsed, siis eraelu sisse toomine aitab seda tasakaalustada. Erinevusi soodustas mõnel juhul ka ametis oldud aeg ning seda eriti 51. valitsuse naisministrite puhul, kes artiklite kogumise ajaks olid ametis olnud vaid kuu aega ning valimisse kuulusid peamiselt vaid neid tutvustavad artiklid ning materjali võrreldes teistega oli vähem.

Sarnasuste poole pealt saab välja tuua, et kuigi välimuse ja riietuse kirjeldamiseks kasutati erinevaid sõnu, siis olenemata ministrist olid need positiivsed ja kiitvad. Liu (2019: 15) ja Nuiamäe (2020) sõnul on loomulik, et naised ja ka naissoost poliitikud saavad meedialt oluliselt rohkem tähelepanu seoses nende teemadega ja on stereotüüpiseeriv, siis analüüsitud artiklites

vaid ühes suunati tähelepanu sellele, et stereotüüpiliste iseloomustuste kasutamine ei ole õige. Loomulikult on välimuse ja eriti riietuse kirjeldamisega võimalik isikuid selgemalt portreerida ning lugejale, kellel pilti ees ei ole, kujutluspilt luua. Samas kasutatakse seda võtet enamjaolt naiste puhul, mis võib tekitada meediakajastustes ebavõrdsuse.

Ühiseks jooneks võiks välja tuua ka konkureerivate poliitikute arvamused naisministrite tööalaste pädevuste kohta. Nendelt saadi sama palju kriitikat nagu meediaväljaannete arvamustoimetajatelt. Sellist kriitikat ja kompetentsi küsimärgi alla seadmist näiteks opositsioonipoliitikute poolt võib nimetada ka teataval määral poliitiliseks strateegiaks. Samas jällegi erakonnakaaslased ja toetajad olid pigem positiivselt meelestatud ja kuigi nad kasutasid ka soostereotüüpseid iseloomustusi, siis olid pigem ühel meelel, et need omadused teevadki naisministrist tugeva juhi. Sellist positiivset hoiakut naisministrite juhirolli suhtes kasutasid ajakirjanikud pigem intervjuudes või meelelahutusartiklites.

5.2. Meetodi kriitika ja edasised uurimisvõimalused

Bakalaureusetöös andsin ülevaate sellest, milliseid soo- ja juhistereotüüpe on kasutatud viimase kolme Vabariigi valitsuse iseloomustamiseks ning lisaks seda, millistesse rollidesse naisministrid paigutatud on. Selle jaoks kasutasin kombineeritud uurimismeetodit. Töö tulemusi mõjutasid nii valimi koostamise kui ka analüüsi lähtekohtadeks seatud kriteeriumid. Lisaks sellele mõjutasid peale proovikodeerimist loodud kategooriad ja koodid seda, millised detailid lõpuks töösse jõudsid.

Valimi koostamisel valisin sobilikud artiklid ise välja, mistõttu ei ole tegemist koguvalimiga ning oma töös ei olnud võimalik mul seetõttu esile tuua, kui palju mingisuguseid konkreetseid stereotüüpe täpselt portaalides esines ning samuti ei saa võrrelda erinevate tunnuste arvulist esinemissagedust. Selle jaoks oleks vaja olnud kodeerida kõik ca 6000 artiklit, et eristada kõik nii positiivsed, negatiivsed kui ka neutraalsed tunnused, mille tulemusel oleks võimalik ka täpsemaid üldistusi teha.

Andmete analüüsimiseks kasutasin diskursusanalüüsi elemente, kus on võimalik esitatud uurimisküsimustele vastata ning analüüsida neid eraldi seisvate üksustena, mida kvantitatiivse

meetodiga poleks võimalik olnud teha. Samas oli analüüsimeetodil mitmeid puudujääke. Näiteks oli tonaalsuse hindamine subjektiivne, mistõttu mõjutas see seda, kuidas ma autorina mingisuguseid väljendeid enda jaoks tõlgendasin. Seega võib teine lugeja tulemusi hoopis teistmoodi tõlgendada. Sõnade ja väljendite tonaalsuse selgemaks eristamiseks oleks vaja järgmisel korral lähtuda teooriast või luua konkreetsemad kriteeriumid, mis negatiivsele või positiivsele tonaalsusele viitavad. Oma töös saan tonaalsuse koha pealt üldistusi teha vaid nende artiklite põhjal, mida analüüsisin, mitte üldiselt Eesti meediaväljaannetes kasutatud iseloomustuste tonaalsuse kohta.

Samamoodi ei saa suuremaid üldistusi teha ka selle kohta, milliseid soo- ja juhistereotüüpeid omadusi on kasutatud läbi aegade naisministrite iseloomustamiseks või üldse ka antud töö valimi mõttes teha üldistusi selle kohta, milline on naisministrite meediakuvand. Tööle tagasi vaadates tunne, et oleksin võinud teoreetilise ja empiiriliste lähtekohtade peatükis mõningaid detaile rohke kirjeldada, et ma oleksin saanud oma tulemuste analüüsi veelgi põhjalikumaks muuta.

Selleks, et ministrite soo- ja juhistereotüüpide teemat põhjalikumalt uurida tuleks teemat esmalt uurida kasutades kvantitatiivseid uurimismeetodeid, et kaardistada, kui palju esineb valitsuse liikmete meediakajastustes stereotüpiseerimist üldiselt ja kui palju vastavalt ministri soole. Lisaks sellele võiks teemat käsitleda nii, et uuringus võrreldakse nais- ja meessoost ministreid omavahel ning sealjuures vaadata detaile, näiteks palju tähelepanu saab meessoost peaministri välimus versus naispeaministri välimus. Näiteks saab seda teha peaministrite puhul, kus võiks kvalitatiivselt uurida, kuidas erineb naispeaministri portreerimine meessoost peaministri omast. Veelgi täpsemate tulemuste jaoks oleks hea hinnata ka ajakirjanike enda hoiakuid, kes stereotüüpeid väljendeid poliitikute iseloomustamiseks kasutavad.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli teada saada, milliseid soo- ja juhistereotüüpe on Eesti meediaväljaannetes omistatud Eesti Vabariigi viimase kolme valitsuse koosseisu naisministritele ja millise tonaalsusega on meediaväljaannetes iseloomustamiseks kasutatud sõnad ja väljendid. Lisaks sellele oli eesmärk välja selgitada, millistesse rollidesse naisministreid paigutatakse.

Töö teoreetilisteks lähtekohtadeks olid peamiselt soo- ja juhistereotüüpidega seotud teooriad, mis käsitlesid seda, kuidas naispoliitikuid võrreldes meespoliitikutega meedias kujutatakse ning milline on stereotüüpide kasutamise mõju naissoost poliitikutele.

Eesmärgi saavutamiseks kasutasin kombineeritud uurimismeetodit. Töö analüüsiühikuteks olid 32 Postimees Grupp ja 76 Ekspress Meedia väljaannetes ilmunud artiklit, kus valimisse sobisid vaid need artiklid, milles pealkirjas või sisus esines viiteid soo- ja/või juhistereotüüpsetele iseloomustusele. Kodeerimisel lähtusin teoreetilise materjali põhjal koostatud tabelist.

Tulemustes selgus, et erinevaid soo- ja juhistereotüüpidele vastavaid iseloomustusi kasutati nii eraeluliste kui ka tööalaste aspektide kirjeldamiseks, millest võib järeldada, et naisministrite iseloomustamiseks kasutatakse üsna sageli tüüpilisi soostereotüüpseid sõnu ja väljendid.

Välimuse ja eraeluga seonduvad stereotüüpsed iseloomustused olid valdavalt positiivse tonaalsusega, millega rõhuti naisministrite naiselikkusele. Nende teemadega seonduvad iseloomustused oli naisministrite lõikes ka üsna sarnased. Seevastu juhi rolliga seotud iseloomustused oli enamjaolt negatiivse tonaalsusega, millega suunati tähelepanu naisministrite ebakompetentsusele. Ministrite tööalane kogemus ja juhtimisstiil mõjutas seda, millistena ajakirjanikud või teised poliitikud neid meedias portreeterisid. Kuigi enamjaol kujutati naisministreid artiklites tööalases rollis, siis eraeluliste või töö- ja eraeluga seotud rollide kombineerimine sõltus suuresti sellest, mis oli artikli teema ja žanr.

SUMMARY

Representation of female ministers in Estonian media through gender and leadership stereotypes

The aim of this Bachelor's thesis was to find out what gender and leadership stereotypes have been used to describe female ministers in the last three governments of the Republic of Estonia in the Estonian media and the tonality of these words and expressions that have been used in the media. In addition to that, the aim of the thesis was to find out which roles female ministers were placed in by the media.

The theoretical starting points of the work were mainly theories related to gender and leadership stereotypes, which focused on how female politicians are portrayed in media compared to their male counterparts and what is the impact of the use of stereotypes on female politicians.

In order to achieve my goal, I used a combined research method. The analysis units were 32 articles published in Postimees Grupp and 76 articles in Ekspress Meedia publications, where only those articles were included that had references to gender and/or leadership stereotypical characterizations.

The results showed that different gender and leadership stereotypes were used to describe both private and professional aspects, from which it can be summarized that typical gender-stereotypical words and expressions are quite often used to describe female ministers.

Stereotypical descriptions of appearance and private life were overwhelmingly positive, emphasizing the femininity of female ministers. The descriptions of these topics were also quite similar across female ministers. In contrast, the descriptions of the role of a leader were mostly in negative tonality, drawing attention to the incompetence of female ministers. Ministers' work experience and leadership style influenced the way journalists or other politicians portrayed them in the media. Although most of the articles depicted female ministers in a professional role, the combination of private or work-life roles depended largely on the subject and genre of the article.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aaldering, L., Van Der Pas, D. J. (2018). Political leadership in the media: Gender bias in leader stereotypes during campaign and routine times. *Cambridge University Press*, 50(3), 911-931. doi:10.1017/S0007123417000795

Anniste, K., Biin, H., Laanepere, L. A., Vainre, M. ja Ester. J. 2020. Naiste osalus poliitikas: kirjanduse ülevaade. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

Balsamo, A. (1991). Feminism and cultural studies. *The Journal of the Midwest Modern Language Association*, 24(1), 50-73.

Bauer, N. M. (2013). Rethinking stereotype reliance. *Politics and the Life Sciences*, 32(1), 22–42.

Blackstone, A. M. (2003). Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments. J. R. Miller, R. M. Lerner, L. B. Schiamberg (toim), *Gender roles and society*, 335-338. Santa Barbara: University of Maine.

Bystrom, D., Dimitrova, D. V. (2014). Migraines, Marriage, and Mascara: Media Coverage of Michele Bachmann in the 2012 Republican Presidential Campaign. *American Behavioral Scientist*, 58(9), 1169–1182. doi: 10.1177/0002764213506221

Chandler, D., Munday, R. (2011). *A Dictionary of Media and Communication*. OUP Oxford.

Davidjants, J. (2017). Võrdsete võimaluste utoopia. *Müürileht*, 20. jaanuar. Kasutatud 8.01.2021, <https://muurileht.ee/vordsete-voimaluste-utoopia/>

Dolan, K. (2014). Gender Stereotypes, Candidate Evaluations, and Voting for Women Candidates: What Really Matters? *Political Research Quarterly*, 67(1), 96–107. doi: 10.1177/1065912913487949

Franklin, S., Lury, C., & Stacey, J. (1991). Feminism and cultural studies: pasts, presents, futures. *Media, Culture & Society*, 13(2), 171-192. doi: 10.1177/016344391013002004

Kaljulaid nimetas peaministrikandidaadiks Kaja Kallase (2021). *Eesti Rahvusringhääling*, 14. jaanuar. Kasutatud 20.01.2021, <https://www.err.ee/1608072934/kaljulaid-nimetas-peaministrikandidaadiks-kaja-kallase>

Gerber, G. L. (1988). Leadership Roles and the Gender Stereotype Traits. *Sex Roles*, 18(11-12), 649–668.

Haugas, S. ja Nuiamäe, M. 2020. Naised poliitikas: poliitikaülevaade. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

Huddy, L., Terkildsen, N. (1993). Gender Stereotypes and the Perception of Male and Female Candidates. *American Journal of Political Science*. *American journal of political science*, 119–147. doi: 10.2307/2111526

Jaakson, T. (2020). Lauristin: kui naisi oleks poliitikas enam, oleks pehmed teemad rohkem au sees. *ERR. ee*, 5. märts. Kasutatud 20.10.2020 <https://www.err.ee/1060467/lauristin-kui-naisi-oleks-poliitikas-enam-oleks-pehmed-teemad-rohkem-au-sees>

Kahn, K. F., Goldenberg, E. N. (1991). Women candidates in the news: An examination of gender differences in US Senate campaign coverage. *Public opinion quarterly*, 55(2), 180-199.

Kallakas, P. (2015). *Naiste enamus parteides ei peegeldu veel nende mõjuvõimus*. Kasutatud, 10.01.2021, <http://valimisvaatlus.ee/eesti/naiste-enamus-parteid-es-ei-pegeldu-veel-nende-mojuvoimus/>

Kalmus, V. (2015). *Diskursusanalüüs*. Kasutatud 19.01.2021, <http://samm.ut.ee/diskursusanalyys>

Laas, A. (2000). *Feministlik perspektiiv sotsioloogias*. Magistriväitekiri. Tartu Ülikool, sotsioloogia osakond.

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Sulesepp.

Lindma, H. (2004). *Eesti naispoliitikud uudisajakirjanduses (Eesti Päevaleht, Postimees ja SL Õhtuleht–1999. ja 2003. aasta väljaanded)*. Seminaritöö. Tallinna Pedagoogikaülikool, sotsioloogia osakond.

Liu, S. J. S. (2019). Cracking Gender Stereotypes? Challenges Women Political Leaders Face. *Political Insight*, 10(1), 12-15.

Lühiste, M. (2018). Feministeerium: miks meedia kahtleb ainult naissoost ministri kogemuses? *Eesti Päevaleht*, 4. mai. Kasutatud 12.04.2021, <https://epl.delfi.ee/artikkel/81991015/feministeerium-miks-meedia-kahtleb-ainult-naissoost-ministri-kogemuses>

Madden, M. (2011). Four Gender Stereotypes of Leaders: Do They Influence Leadership in Higher Education? *Wagadu: A Journal of Transnational Women's & Gender Studies*, 9, 55-88.

McGarty, C., Yzerbyt, V. T., Spears, R. (2002). *Stereotypes as Explanations. The Formation of Meaningful Beliefs about Social Groups*. Cambridge University Press.

McQuail, D. (2003). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. (Tõlk. M. Karise, H. Noormets, K. Saks). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Murumaa-Mengel, M. (2020). Stereotypes and biases in the media. “The classics” of propaganda. Ettekanne. Tartu: Tartu Ülikool.

Norberg, A, Pajumets, M., Papp, Ü., Saks, K., Uverskaja, E. (2007). *Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise strateegia : käsiraamat*. Tallinn: Sotsiaalministeerium.

Nuiamäe, M. (2020). Poliitikud meedias läbi sooprisma. *Naised poliitikas – murdes võimustereotüüpe konverents*. Tallinn, 18. november.

Parksepp, A. (2014). *Naiste kujutamine kvaliteet- ja tabloidlehe fotodel 2000. ja 2010. aastal*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Pickering, M. (2007). Stereotyping and stereotypes. *The Blackwell encyclopedia of sociology*, 1-7. doi: 10.1002/9781405165518

Pilvre, B. (2020). Parem meestega valitsuses kui naistega opositsioonis? *Feministeerium.ee*. 3. veebruar. Kasutatud 19.01.2021, <https://feministeerium.ee/parem-meestega-valitsuses-kui-naistega-opositsioonis/>

Pilvre, B. (2011). *Naiste meediarepresentatsioon Eesti ajakirjanduskultuuri ja ühiskonna kontekstis*. Doktoritöö väitekirj. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Perez, C. C. (2019). *Invisible women: Exposing data bias in a world designed for men*. Random House.

Okimoto, T. G., & Brescoll, V. L. (2010). The price of power: Power seeking and backlash against female politicians. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(7), 923-936.

Rahn, W. M. (1993). The role of partisan stereotypes in information processing about political candidates. *American Journal of Political Science*, 472-496. doi: 10.2307/2111381

Riigikogu kodulehekülg. (2021). Kasutatud 10.01.2021, <https://www.riigikogu.ee/riigikogu/koosseis/riigikogu-liikmed/>

Sanbonmatsu, K. (2003). Political Knowledge and Gender Stereotypes. *American Politics Research*, 31(6), 575-594. doi: 10.1177/1532673X03255167

Sepper, M. L. (2020). Teel soolise tasakaalu poole. *Naised poliitikas – murdes võimustereotüüpe konverents*. Tallinn, 18. november.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond. (2014). *Vali europarlamenti sotsiaaldemokraadid!* Kasutatud 19.01.2021,

https://www.youtube.com/watch?v=0Fi4REzCjg8&ab_channel=SotsiaaldemokraatlikErakond

Sreberny-Mohammadi, A., Ross, K. (1996). Women MPs and the Media: Representing the Body Politic. *Parliamentary Affairs*, 49(1), 103–116.

Strömbäck, J. (2008). Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics. *The international journal of press/politics*, 13(3), 228-246.

Turu-uuringute AS (2016). Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2016. Elanikkonna küsitlusuuringu raport. Tallinn.

Vabariigi Valitsuse kodulehekülg. (2021). Kasutatud 20.04.2021, <https://www.valitsus.ee/peaminister-ministrid/valitsuskabineti-koosseis-0>

Van der Pas, D. J., Aaldering, L. (2020). Gender Differences in Political Media Coverage: A Meta-Analysis. *Journal of Communication*, 70(1), 114-143.

Verge, T., Pastor, R. (2018). Women's Political Firsts and Symbolic Representation. *Journal of Woman, Politics & Policy*, 39(1), 26-50. doi: 10.1080/1554477X.2016.1268878

Kuusik, A. (2016). Sõnastik: sooroll ja soostereotüüp. Feministeerium 20. mai Kasutatud 10.04.2021, <https://feministeerium.ee/nadala-sonad-sooroll-ja-soostereotuup/>

LISAD

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

1. Ministrikoht
2. Ministri täisnimi
3. Ametiaeg
4. Valitsuse koosseis
5. Erakond
  - 1 - Keskerakond
  - 2 - Sotsiaaldemokraatlik Erakond
  - 3 - Isamaa (endine Isamaa ja Res Publica Liit)
  - 4 - Eesti Konservatiivne Rahvaerakond
  - 5 - Reformierakond
6. Meediaväljaanne
  - 1 - Postimees
    - 1.1 - Elu24
    - 1.2 - Postimees Sõbranna
    - 1.3 - Postimees Tervis
    - 1.4 - Lõuna-Eesti Postimees
    - 1.5 - Virumaa Teataja
    - 1.6 - Järva Teataja
  - 2 - Delfi
    - 2.1 - Eesti Päevaleht
    - 2.2 - Eesti Ekspress
    - 2.3 - Kroonika
    - 2.4 - Eesti Päevaleht LP
    - 2.5 - Delfi Lood (Anne ja Stiil, Pere ja Kodu, Eesti Naine)
    - 2.6 - Maaleht
    - 2.7 - Ärileht
7. Kuupäev
8. Artikli pealkiri

9. Artikli žanr
  - 1 - Uudis
  - 2 - Intervjuu
  - 3 - Arvamus
  - 4 - Persoonilugu
  - 5 - Meelelahutuslik uudis
10. Artikli teema
  - 1 - Töö (poliitika)
  - 2 - Eraelu (pere/kodu/suhted)
  - 3 - Välimus/riietus
11. Artikli fookus
12. Artikli autor
13. Autori positsioon
14. Artikli URL
15. Tsitaat artiklist
16. Artiklis kasutatud sõnad/fraasid
17. Millises rollis naisministrit kujutatakse?
  - 1 - Tööalane roll
    - 1.1 - Minister
    - 1.2 - Erakonna liige/poliitik
    - 1.3 - Minister + erakonna liige/poliitik
  - 2 - Eraeluline roll
    - 2.1 - Ema
    - 2.2 - Naine
    - 2.3 - Ema + abikaasa/partner
  - 3 - Tööalane + eraeluline roll
    - 3.1 - Minister + ema
    - 3.2 - Minister + naine
    - 3.3 - Minister + abikaasa/partner
    - 3.4 - Erakonna liige/poliitik + ema

3.5 - Erakonna liige/poliitik + naine

3.6 - Erakonna liige/poliitik + abikaasa/partner

18. Kasutatud sõnade tonaalsus

1 - Positiivne

2 - Negatiivne

3 - Neutraalne

19. Märkused (bakalaureusetöö autori märkmed)

Lisa 2. Kodeerimiseks valitud artiklid

1	Katri Raik	VARIVALITSUS Suur aastahinnang: kes ministritest on targem kui ülejäänud meeskond kokku? Kelle ideedest me aga midagi kuulnudki pole?	https://www.delfi.ee/artikkel/84904011/varivalitsus-suur-aastahinnang-kes-ministritest-on-targem-kui-ulejaanud-meeskond-kokku-kelle-ideedest-me-aga-midagi-kuulnudki-pole
2	Katri Raik	Pettunud isa: siseminister Raik võeti EMO vastuvõtule telefonikõne peale, mina ootasin tütreaga neli tundi	https://www.postimees.ee/6505901/peetunud-isa-siseminister-raik-voeti-emo-vastuvotule-telefonikone-peale-mina-ootasin-tutrega-neli-tundi
3	Kaia Iva	Samost ja Rumm: Helir-Valdor Seeder püüab erakonna sees tappa Kaia Iva	https://jarvateataja.postimees.ee/3926367/samost-ja-rumm-helir-valdor-seeder-puuab-erakonna-sees-tappa-kaia-iva
4	Kaia Iva	Kaia Iva teatas IRLi juhiks kandideerimisest	https://www.postimees.ee/4077207/kaia-iva-teatas-irli-juhiks-kandideerimisest
5	Kaia Iva	PÄEVAINTERVJUU IRLi juhiks pürgiv Kaia Iva: samasooliste kooselu on täiesti normaalne, aga mitte seaduse kujul	https://arvamus.postimees.ee/4078617/paevaintervjuu-irli-juhiks-purgiv-kaia-iva-samasooliste-kooselu-on-taiesti-normaalne-aga-mitte-seaduse-kujul
6	Kaia Iva	Samost: Kaia Iva on ainus, kel on potentsiaali IRLi toetust tõsta	https://www.postimees.ee/4081253/samost-kaia-iva-on-ainus-kel-on-potentsiaali-irli-toetust-tosta
7	Kaia Iva	Samost: Kaia Iva on ainus, kel on potentsiaali IRL-i toetust tõsta	https://www.delfi.ee/artikkel/77901734/samost-kaia-iva-on-ainus-kel-on-potentsiaali-irli-toetust-tosta
8	Kaia Iva	Jürgen Ligi: Kaia Iva on tehnoloogiliselt loogiline valik, kuid vaja on liidrit ja erakonna ilmavaate taasleidjat	https://www.delfi.ee/artikkel/77902038/jurgen-ligi-kaia-iva-on-tehnoloogiliselt-loogiline-valik-kuid-vaja-on-liidrit-ja-erakonna-ilmavaate-taasleidjat
9	Kaia Iva	Kaia Iva, Isamaa päästja?	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/77924114/kaia-iva-isamaa-paastja
10	Kaia Iva	Lagle Parek: usun, et Kaia Iva juhtimisel saab erakond tagasi oma tavapärase koha paremkonservatiivsel tiival	https://www.delfi.ee/artikkel/78125892/lagle-parek-usun-et-kaia-iva-juhtimisel-saab-erakond-tagasi-oma-tavaparase-koha-paremkonservatiivsel-tiival

			erakond-tagasi-oma-tavaparase-kohaparemkonservatiivsel-tiival
11	Kaia Iva	Valitsejast mungaks	https://epl.delfi.ee/artikkel/78106590/valitsejast-mungaks
12	Kaia Iva	Aet Kuusik: Kaia Iva, Neetija Roosi ja feminism	https://arvamus.postimees.ee/4125095/aet-kuusik-kaia-iva-neetija-roosi-ja-feminism
13	Kaia Iva	Proua ministri kolmapäev	https://eestinaine.delfi.ee/artikkel/81162997/proua-ministri-kolmapaev
14	Kaia Iva	VARIVALITSUS Suur aastahinnang: kes ministritest on targem kui ülejäänud meeskond kokku? Kelle ideedest me aga midagi kuulnudki pole?	https://www.delfi.ee/artikkel/84904011/varivalitsus-suur-aastahinnang-kes-ministritest-on-targem-kui-ulejaanud-meeskond-kokku-kelle-ideedest-me-aga-midagi-kuulnudki-pole
15	Riina Sikkut	Kameeleonminister: Riina Sikkut avaldas muljet juba esimesel tööpäeval... esialgu kostüümidega	https://www.elu24.ee/4482465/kameeleonminister-riina-sikkut-avaldas-muljet-juba-esimesel-toopaeval-esialgu-kostuumidega
16	Riina Sikkut	Feministeerium: miks meedia kahtleb ainult naissoost ministri kogemuses?	https://epl.delfi.ee/artikkel/81991015/feministeerium-miks-meedia-kahtleb-ainult-naissoost-ministri-kogemuses
17	Riina Sikkut	ARGO IDEONI KOLUMN Valitsus, kel pole poliitikaga tegemist?	https://maaleht.delfi.ee/artikkel/82027965/argo-ideoni-kolumn-valitsus-kel-pole-poliitikaga-tegemist
18	Riina Sikkut	Minister Riina Sikkut on lõpetanud Vinni-Pajusti gümnaasiumi kuldmedaliga	https://virumaateataja.postimees.ee/4487218/minister-riina-sikkut-on-lopetanud-vinni-pajusti-gumnaasiumi-kuldmedaliga
19	Riina Sikkut	Riina Sikkut kandideerib valimistel Haabersti, Põhja-Tallinna ja Kristiine linnaosas	https://www.postimees.ee/6473037/riina-sikkut-kandideerib-valimistel-haabersti-pohja-tallinna-ja-kristiine-linnaosas
20	Riina Sikkut	VARIVALITSUS Suur aastahinnang: kes ministritest on targem kui ülejäänud meeskond kokku? Kelle ideedest me aga midagi kuulnudki pole?	https://www.delfi.ee/artikkel/84904011/varivalitsus-suur-aastahinnang-kes-ministritest-on-targem-kui-ulejaanud-meeskond-kokku-kelle-ideedest-me-aga-midagi-kuulnudki-pole

21	Mailis Reps	Superema Mailis Reps paljastas, kuidas ta kõigea hakkama saab: mul on 13 aastat lapsehoidja, kes on meie pere liige	https://www.elu24.ee/3941497/superema-mailis-reps-paljastas-kuidas-ta-koigea-hakkama-saab-mul-on-13-aastat-lapsehoidja-kes-on-meie-pere-liige
22	Mailis Reps	Millise presidendi kabineti tagatoas vahetas Mailis Reps oma laste mähkmeid?	https://www.elu24.ee/3941801/millise-presidendi-kabineti-tagatoas-vahetas-mailis-reps-oma-laste-mahkmeid
23	Mailis Reps	Mailis Reps: "Olen valmis ministritööst loobuma"	https://virumaateataja.postimees.ee/3997577/mailis-reps-olen-valmis-ministritoost-loobuma
24	Mailis Reps	ARMSAD FOTOD Mailis Reps saabus Keskerakonna volikogu istungile, pisibeebi süles	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/78594886/armsad-fotod-mailis-reps-saabus-keskerakonna-volikogu-istungile-pisibeebi-sules
25	Mailis Reps	Tõeliselt tubli taluperenaine! Mailis Reps: sõnniku vedamine ja mahlategu pole probleem	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/79355574/toeliselt-tubli-taluperenaine-mailis-reps-sonniku-vedamine-ja-mahlategu-pole-probleem
26	Mailis Reps	Mailis Reps: ma ei oskagi öelda, mida nimetatakse vabaks ajaks	https://epl.delfi.ee/artikkel/79368042/mailis-reps-ma-ei-oskagi-oelda-mida-nimetatakse-vabaks-ajaks
27	Mailis Reps	Sünnipäevalaps Mailis Reps: „Meie, naised, tahame ju ikka jätta muljet, et kõik sujub väga hästi, kuigi tegelikkuses on raske.“	https://eestinaine.delfi.ee/artikkel/82326940/sunnipaevalaps-mailis-reps-meie-naised-tahame-ju-ikka-jatta-muljet-et-koik-sujub-vaaga-hasti-kuigi-tegelikkuses-on-raske
28	Mailis Reps	Mailis Reps avameelselt: tahaksin lastega rohkem niisama diivanil lesida	https://tervis.postimees.ee/4487618/mailis-reps-avameelselt-tahaksin-lastega-rohkem-niisama-diivanil-lesida
29	Mailis Reps	Millest Reps vaikib: kas ametnikust tehti ministri lapsehoidja?	https://www.delfi.ee/artikkel/82222911/mil-lest-reps-vaikib-kas-ametnikust-tehti-ministri-lapsehoidja
30	Mailis Reps	Rinnalapsega tööl käiv minister Reps: "Mind -peetakse karjäärihuviliseks, kes elab ja töötab laste arvelt"	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/82715515/rinnalapsega-tool-kaiv-minister-reps-mind-peetakse-karjaarihuviliseks-kes-elab-ja-tootab-laste-arvelt

31	Mailis Reps	Oh rõõmu! Minister ja superema Mailis Reps liitus lõpuks Instagramiga	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/83426985/oh-roomu-minister-ja-superema-mailis-reps-liitus-lopuku-instagramiga
32	Mailis Reps	VARIVALITSUS Suur aastahinnang: kes ministritest on targem kui ülejäänud meeskond kokku? Kelle ideedest me aga midagi kuulnudki pole?	https://www.delfi.ee/artikkel/84904011/varivalitsus-suur-aastahinnang-kes-ministritest-on-targem-kui-ulejaanud-meeskond-kokku-kelle-ideedest-me-aga-midagi-kuulnudki-pole
33	Mailis Reps	Meenuta! Tuntud inimeste lahutused, mis Eesti avalikkust tõsiselt raputasid	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/85211483/meenuta-tuntud-inimeste-lahutused-mis-est-avalikkust-tosiselt-raputasid
34	Mailis Reps	Mailis Reps abielulahutusest: algul olin šokis ja nutsin, nüüd olen solvunud	https://epl.delfi.ee/artikkel/85269045/mailis-reps-abielulahutusest-algul-olin-sokis-ja-nutsin-nuud-olen-solvunud?
35	Mailis Reps	Mailis Reps: ma ei soovi kuidagi haletsust välja kaubelda. Saan niigi kommentaare, et lapsed on mul valijatele meeldimiseks	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/85299947/mailis-reps-ma-ei-soovi-kuidagi-haletsust-valja-kaubelda-saan-niigi-kommentaare-et-lapsed-on-mul-valijatele-meeldimiseks
36	Mailis Reps	FOTOD Daamid löid end esimesel riigikogupäeval kevadiselt lille!	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/85819893/fotod-daamid-loid-end-esimesel-riigikogupaeval-kevadiselt-lille
37	Mailis Reps	Esimene riigikogupäev. Ruuben Kaalepi rullis sõrmed ja Jürgen Ligi Rooma tervitus	https://epl.delfi.ee/artikkel/85820401/esimene-riigikogupaev-ruuben-kaalepi-rullis-sormed-ja-jurgen-ligi-rooma-tervitus
38	Mailis Reps	Tee vabaks Jüri Ratasele!	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/85855947/tee-vabaks-juri-ratasele
39	Urve Palo	KAKS KÕVA KIVI: Majandusministeeriumi hakkavad juhtima Simson ja Palo	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/76344447/kaks-kova-kivi-majandusministeeriumi-hakkavad-juhtima-simson-ja-palo?
40	Urve Palo	TOP 12: Need tuntud naised tabavad presidendiballil kleitidega alati kümnesse	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/77290602/top-12-need-tuntud-naised-tabavad-presidendiballil-kleitidega-alati-kumnesse
41	Urve Palo	FOTOD Urve Palo 45: minister peab teletornis prominentset sünnipäevapidu! VAATA, kes tulid kohale ja mis kingitus oli kaasas Jüri Ratasel	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/78879696/fotod-urve-palo-45-minister-peab-teletornis-prominentset-sunnipaevapidu-vaata-kes-tulid-kohale-ja-mis-kingitus-oli-kaasas-juri-ratasel

			vaata-kes-tulid-kohale-ja-mis-kingitus-oli-kaasas-juri-ratasel
42	Urve Palo	Külliki Kübarsepp: minister Palo on kommunikatsiooniprobleemide näidiseksplar	https://epl.delfi.ee/artikkel/81813755/kulliki-kubarsepp-minister-palo-on-kommunikatsiooniprobleemide-naidiseksplar
43	Urve Palo	Urve Palo kaval lennusõidu ilunipp, kuidas kauni ja värskena sihtkohta saabuda	https://annestiil.delfi.ee/artikkel/82680457/urve-palo-kaval-lennusoidu-ilunipp-kuidas-kauni-ja-varskena-sihtkohta-saabuda
44	Urve Palo	Marju Lauristin Urve Palo erakonnast ja ministrikohalt lahkumisest: see ei väljenda mingisugust kriisi sotside hulgas	https://www.delfi.ee/artikkel/83134153/marju-lauristin-urve-palo-erakonnast-ja-ministrikohalt-lahkumisest-see-ei-valjenda-mingisugust-kriisi-sotside-hulgas?
45	Urve Palo	Urve Palo: poliitikas on palju näilisust. Aga lõpuks loevad teod	https://epl.delfi.ee/artikkel/83163053/urve-palo-poliitikas-on-palju-nailisust-aga-lopuks-loevad-teod
46	Kadri Simson	KAKS KÕVA KIVI: Majandusministeeriumi hakkavad juhtima Simson ja Palo	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/76344447/kaks-kova-kivi-majandusministeeriumi-hakkavad-juhtima-simson-ja-palo
47	Kadri Simson	Tootsid ja Teeled	https://epl.delfi.ee/artikkel/76892980/tootsid-ja-teeled
48	Kadri Simson	Mis seos on Kadri Simsonil oma elukaaslase Teet Soormi väidetavate kuritegudega? Ilmselt mitte mingit	https://www.delfi.ee/artikkel/80339906/mis-seos-on-kadri-simsonil-oma-elukaaslase-teet-soormi-vaidetavate-kuritegudega-ilmselt-mitte-mingit
49	Kadri Simson	Kadri Simson – valitsuse väike printsess	https://arvamus.postimees.ee/4330523/kadri-simson-valitsuse-vaike-printsess
50	Kadri Simson	Juhtkiri: Kadri Simson ja kõige häbelikum peaminister	https://arvamus.postimees.ee/4371399/juhtkiri-kadri-simson-ja-koige-habelikum-peaminister
51	Kadri Simson	Kadri Simson - ülbe kuulipilduja	https://arvamus.postimees.ee/4373415/kadri-simson-ulbe-kuulipilduja

52	Kadri Simson	Foto: kleidikuninganna Kadri Simson paistis taas maitsekusega silma	https://sobranna.elu24.ee/4420861/foto-kleidikuninganna-kadri-simson-paistis-taas-maitsekusega-silma
53	Kadri Simson	Psühholoog Kolga vastuvõtu valgetest kleitidest: see võib olla alateadlik vihje elukaaslasele - vaata, kui hea näen pruutkleidis välja!	https://annestiil.delfi.ee/artikkel/81270441/psuhholoog-kolga-vastuvotu-valgetest-kleitidest-see-voib-olla-alateadlik-vihje-elukaaslasele-vaata-kui-hea-naen-pruutkleidis-valja
54	Kadri Simson	JUHTKIRI Minister, kes ei tea, mis on vastutus	https://epl.delfi.ee/artikkel/81625303/juhtkiri-minister-kes-ei-tea-mis-on-vastutus
55	Kadri Simson	JUHTKIRI Simson ehitab monumenti halvale poliitikale	https://epl.delfi.ee/artikkel/82007181/juhtkiri-simson-ehitab-monumenti-halvale-poliitikale
56	Kadri Simson	VARIVALITSUS Suur aastahinnang: kes ministritest on targem kui ülejäänud meeskond kokku? Kelle ideedest me aga midagi kuulnudki pole	https://www.delfi.ee/artikkel/84904011/varivalitsus-suur-aastahinnang-kes-ministritest-on-targem-kui-ulejaanud-meeskond-kokku-kelle-ideedest-me-aga-midagi-kuulnudki-pole
57	Kadri Simson	FOTOD Daamid löid end esimesel riigikogupäeval kevadiselt lille!	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/85819893/fotod-daamid-loid-end-esimesel-riigikogupaeval-kevadiselt-lille
58	Kert Kingo	Kalle Palling: Kert Kingole antud ministritool on raiskamine. Ratas leidku kiiresti inimene, kes Eesti heaks päriselt töötada tahab	https://arileht.delfi.ee/artikkel/86321053/kalle-palling-kert-kingole-antud-ministritool-on-raiskamine-ratas-leidku-kiiresti-inimene-kes-eesti-heaks-pariselt-tootada-tahab
59	Kert Kingo	JUHTKIRI Ratas, katlakütja masinist Kingo alluvuses	https://epl.delfi.ee/artikkel/86325947/juhtkiri-ratas-katlakutja-masinist-kingo-alluvuses
60	Kert Kingo	SPIKKER JÜRI RATASELE 13 küsimust, mis tuleks kindlasti ministrikandidaadile esitada	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/86349419/spikker-juri-ratasele-13-kusimust-mis-tuleks-kindlasti-ministrikandidaadile-esitada
61	Kert Kingo	Keit Pentus-Rosimannus: parlamendi esimese hooaja kaotajateks on Keskerakond ja poliitiline kultuur. Võitjateks perekond Helmed ja Kreml	https://epl.delfi.ee/artikkel/86544349/keit-pentus-rosimannus-parlamendi-esimese-hooaja-kaotajateks-on-keskerakond-ja

			poliitiline-kultuur-voitjateks-perekond-helmed-ja-kreml
62	Kert Kingo	Mida ütlevad meie ministrite nimed nende iseloomu kohta?	https://www.elu24.ee/6744670/mida-utlevad-meie-ministrite-nimed-nende-iseloomu-kohta
63	Kert Kingo	JUHTKIRI Kingo kukub läbi ka infoministrina	https://epl.delfi.ee/artikkel/87702185/juhtkiri-kingo-kukub-labi-ka-infoministrina
64	Kert Kingo	Michal: Kingo lahkumine on kergendus kõigile peale EKREt juhtiva perekonna	https://epl.delfi.ee/artikkel/87850703/michal-kingo-lahkumine-on-kergendus-koigile-peale-ekret-juhtiva-perekonna
65	Kert Kingo	Vilja Kiisler: Kingo ei ole Perlingu vahetuskaup. Ratas on EKRE-l kõrvupidi peos niigi	https://epl.delfi.ee/artikkel/87854003/vilja-kiisler-kingo-ei-ole-perlingu-vahetuskaup-ratas-on-ekre-l-korvupidi-peos-niigi
66	Mailis Reps	Mida ütlevad meie ministrite nimed nende iseloomu kohta?	https://www.elu24.ee/6744670/mida-utlevad-meie-ministrite-nimed-nende-iseloomu-kohta
67	Mailis Reps	Mailis Reps elust eriolukorras kuue lapse ema ja ministrina: tahaks magada ja lastega kohvikusse	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/89485627/mailis-reps-elust-eriolukorras-kuue-lapse-ema-ja-ministrina-tahaks-magada-ja-lastega-kohvikusse
68	Mailis Reps	Jaak Juske: istu, Mailis, kaks!	https://epl.delfi.ee/artikkel/89989487/jaak-juske-istu-mailis-kaks
69	Mailis Reps	Mailis Reps: lahutus teeb siiani valu, aga ma ei kahetse midagi	https://epl.delfi.ee/artikkel/90171859/mailis-reps-lahutus-teeb-siiani-valu-aga-ma-ei-kahetse-midagi?
70	Mailis Reps	Lauristin: ajakirjanikud Repsi skandaali puhul ebaeetiliselt ei käitunud	https://www.postimees.ee/7113038/lauristin-ajakirjanikud-repsi-skandaali-puhul-ebaeetiliselt-ei-kaitunud
71	Mailis Reps	Kersti Sarapuu ja Tõnis Mölder: Keskerakonna fraktsioon toetab Mailis Repsi jätkamist valitsuses	https://www.delfi.ee/artikkel/91709879/kersti-sarapuu-ja-tonis-molder-keskerakonna-fraktsioon-toetab-mailis-repsi-jatkamist-valitsuses

72	Mailis Reps	JUHTKIRI Repsi skandaalist sündigu ka lahendused	https://epl.delfi.ee/artikkel/91713527/juhtkiri-repsi-skandaalist-sundigu-ka-lahendused
73	Mailis Reps	Pere- ja tööelu ühitamine valmistab Repsile raskusi	https://leht.postimees.ee/7113272/pere-ja-toolu-uhitamine-valmistab-repsile-raskusi
74	Mailis Reps	VÄLK JA PAUK Kristjan Jõevere: ärge võrrelge Mailis Repsi ja vaesuse piiril balansseerivaid üksikemasid!	https://epl.delfi.ee/artikkel/91716929/valk-ja-pauk-kristjan-joevere-arge-vorrelge-mailis-repsi-ja-vaesuse-piiril-balansseerivaid-üksikemasid?
75	Mailis Reps	Vilja Kiisler: Mailis Reps kasseerib sisse kõvad plussid ja võtab need hiljem koos dividendidega välja	https://epl.delfi.ee/artikkel/91736211/vilja-kiisler-mailis-reps-kasseerib-sisse-kovad-plussid-ja-votab-need-hiljem-koos-dividendidega-valja
76	Mailis Reps	ÜLEVAADE) Repsi saatsid skandaalis vastakad arvamused	https://www.postimees.ee/7115005/repsi-saatsid-skandaalis-vastakad-arvamused
77	Mailis Reps	Urmas Reinsalu: Reps on kahtlemata Eesti tänase parlamendipoliitika raudne leedi, kes ei lase endale otsuseid ette kirjutada	https://epl.delfi.ee/artikkel/91736975/urmas-reinsalu-reps-on-kahtlemata-estti-tanase-parlamendipoliitika-raudne-leedi-kes-ei-lase-endale-otsuseid-ette-kirjutada
78	Mailis Reps	Indrek Saar: Mailis Repsi mehine samm võiks olla eeskujuks nii mõnelegi meespoliitikule	https://epl.delfi.ee/artikkel/91736873/indrek-saar-mailis-repsi-mehine-samm-voiks-olla-eeskujuks-nii-monelegi-meespoliitikule
79	Mailis Reps	Sohvriskandaal kulmineerus Mailis Repsi tagasiastumisega	https://leht.postimees.ee/7115116/sohvriskandaal-kulmineerus-mailis-repsi-tagasiastumisega
80	Riina Solman	Tee vabaks Jüri Ratasele!	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/85855947/tee-vabaks-juri-ratasele
81	Riina Solman	Värske minister Riina Solman: on olnud tuntud ja rikkaid kosilasi, kuid olen soovinud endale head ja kohast abikaasat!	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/86091131/varske-minister-riina-solman-on-olnud-tuntud-ja-rikkaid-kosilasi-kuid-olen-soovinud-endale-head-ja-kohast-abikaasat
82	Riina Solman	Mida ütlevad meie ministrite nimed nende iseloomu kohta?	https://www.elu24.ee/6744670/mida-utlevad-meie-ministrite-nimed-nende-iseloomu-kohta

83	Riina Solman	Üks aasta „isside“ valitsust: Ratas on pinges ja ärritunud. Martin Helmest on saanud valitsuse üks liider	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89691811/uks-aasta-isside-valitsust-ratas-on-pinges-ja-arritunud-martin-helmest-on-saanud-valitsuse-uks-liider
84	Riina Solman	Riina Solman: „Kord nutsin, kui ei soovinud alluda ühele kiuslikule meespoliitikule“	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89591237/riina-solman-kord-nutsin-kui-ei-soovinud-alluda-uehe-kiuslikule-meespoliitikule
85	Riina Solman	Inimene kui mõistatus: mis ikkagi Riina Solmani probleem on?	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/91406905/inimene-kui-moistatus-mis-ikkagi-riina-solmani-probleem-on
86	Kaja Kallas	PÄEVA TEEMA Lennart Käämer: Kaja Kallas on valitsuskõnelustel näidanud end nõrga ja järeleandliku juhina	https://epl.delfi.ee/artikkel/92296435/paeva-teema-lennart-kaamer-kaja-kallas-on-valitsuskonelustel-naidanud-end-norga-ja-jareleandliku-juhina
87	Kaja Kallas	ARVAMUS } Juku-Kalle Raid: Kaja Kallas ja tema sõbrannade valitsus ehk naasmine juurte juurde	https://www.elu24.ee/7166586/juku-kalle-raid-kaja-kallas-ja-tema-sobrannade-valitsus-ehk-naasmine-juurte-juurde
88	Kaja Kallas	ARVAMUS } Indrek Kuus: valus ikka vaadata, kui lollus ja korralikkus käivad käsikäes	https://www.elu24.ee/7172892/indrek-kuus-valus-ikka-vaadata-kui-lollus-ja-korralikkus-kaivad-kasikaes
89	Kaja Kallas	PILTUUDIS } Kallis maitse: Kaja Kallase käekott paneb nii mõnegi õhku ahmima!	https://www.elu24.ee/7175774/kallis-maitse-kaja-kallase-kaekott-paneb-nii-monegi-ohku-ahmima
90	Kaja Kallas	«Niisama istumist ma lihtsalt ei talu»	https://leht.postimees.ee/7179086/niisama-istumist-ma-lihtsalt-ei-talu
91	Kaja Kallas	Kaspar Kurve: Kaja Kallase retoorika koroonakriisis on sama, mis Trumpil, see on tüüpilise reformierakondlase jutt	https://epl.delfi.ee/artikkel/92569473/kaspar-kurve-kaja-kallase-retoorika-koroonakriisis-on-sama-mis-trumpil-see-on-tuupilise-reformierakondlase-jutt
92	Kaja Kallas	Karskusliidu juht Kaja Kallasele: peaministri sõnavõtt riigikogus oli kohatu - Eestis on mitmeid alkoholiprobleemidega inimesi	https://epl.delfi.ee/artikkel/92597903/karskusliidu-juht-kaja-kallasele-peaministri-sonavott-riigikogus-oli-kohatu-eestis-on-mitmeid-alkoholiprobleemidega-inimesi

93	Kaja Kallas	PEAMINISTRIUURING Amet toetas reitingut. Kaja Kallas on eelistatuim valitsusjuht	https://epl.delfi.ee/artikkel/92625935/peaministriuring-amet-toetas-reitingut-kaja-kallas-on-eelistatuim-valitsusjuht
94	Kaja Kallas	Hannes Rumm: Ratas matkib Helmete käitumist, mille ohvriks ta ise eelmises valitsuses langes	https://epl.delfi.ee/artikkel/92634505/hannes-rumm-ratas-matkib-helmete-kaitumist-mille-ohvriks-ta-ise-elmises-valitsuses-langes
95	Kaja Kallas	Marilyn Kerro: peaminister Kaja Kallas jätab rahvale midagi rääkimata	https://sobranna.elu24.ee/7185841/marilyn-kerro-peaminister-kaja-kallas-jatab-rahvale-midagi-raakimata
96	Kaja Kallas	Tosse kandes riigijuhiks. Kamala Harris tõi ketsid Valgesse Majja tagasi, tennise-usku on ka Kallas ja Kaljulaid	https://epl.delfi.ee/artikkel/92580567/tosse-kandes-riigijuhiks-kamala-harris-toi-ketsid-valgesse-majja-tagasi-tennise-usku-on-ka-kallas-ja-kaljulaid
97	Signe Riisalo	VILJA KÜSIB Signe Riisalo: Eesti pensionär käib tööl selle pärast, et ta on Euroopas kõige vaesem	https://www.delfi.ee/artikkel/92494717/vilja-kusib-signe-riisalo-estti-pensionar-kaib-tool-selle-parast-et-ta-on-euroopas-koige-vaesem
98	Anneli Ott	TIPP-100 MÕJUKATE EDETABEL) Lõuna-Eesti mõjukate neljas aasta	https://lounapostimees.postimees.ee/7167133/louna-estti-mojukate-neljas-aasta
99	Anneli Ott	SUUR ÜLEVAADE Kui esinduslik on uute ministrite kinnisvara? Kellel on kõige rohkem maju ja kortereid?	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/92511101/suur-ulevaade-kui-esinduslik-on-uute-ministrite-kinnisvara-kellel-on-koige-rohkem-maju-ja-kortereid
100	Maris Lauri	Maris Lauri: poliitkorrupsiooni väljajuurimiseks tuleb ERJK võimekamaks muuta	https://epl.delfi.ee/artikkel/92440385/maris-lauri-poliitkorrupsiooni-valjajuurimiseks-tuleb-erjk-voimekamaks-muuta
101	Eva-Maria Liimets	ARVAMUS) Indrek Kuus: valus ikka vaadata, kui lollus ja korralikkus käivad käsikäes	https://www.elu24.ee/7172892/indrek-kuus-valus-ikka-vaadata-kui-lollus-ja-korralikkus-kaivad-kasikaes
102	Eva-Maria Liimets	SUUR ÜLEVAADE Kui esinduslik on uute ministrite kinnisvara? Kellel on kõige rohkem maju ja kortereid?	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/92511101/suur-ulevaade-kui-esinduslik-on-uute-ministrite-kinnisvara-kellel-on-koige-rohkem-maju-ja-kortereid

103	Eva-Maria Liimets	Toomas Alatalu: Eesti välisminister ja ministeerium peavad küll särama, aga miks rääkida ebareaalset juttu piirileppes Venemaaga?	https://epl.delfi.ee/artikkel/92624813/toomas-alatalu-estis-valisminister-ja-ministeerium-peavad-kull-sarama-aga-miks-raakida-ebareaalset-juttu-piirileppes-venemaaga
104	Keit Pentus- Rosimann us	EV 103 21 aastat presidendiballe: millised on läbi aegade parimad kostüümid?	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/92560275/ev-103-21-aastat-presidendiballe-millised-on-labi-aegade-parimad-kostuimid
105	Keit Pentus- Rosimann us	Keit Pentus-Rosimannuse tagasitulek: mõõnas poliitikust sai üks valitsuse tähtsamaid liikmeid	https://ekspress.delfi.ee/artikkel/92369271/keit-pentus-rosimannuse-tagasitulek-moonas-poliitikust-sai-üks-valitsuse-tahtsamaid-liikmeid
106	Liina Kersna	Kersna tutvustas oma edulugu	https://lounapostimees.postimees.ee/7172676/kersna-tutvustas-oma-edulugu
107	Liina Kersna	ÜLEVAADE Armastus treeningsaalis ja kooliseinte vahel. Need kuulsad armulood said alguse tööpõlde	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/92582303/ulevaade-armastus-treeningsaalis-ja-kooliseinte-vahel-need-kuulsad-armulood-said-alguse-toopostil
108	Liina Kersna	EV 103 21 aastat presidendiballe: millised on läbi aegade parimad kostüümid?	https://kroonika.delfi.ee/artikkel/92560275/ev-103-21-aastat-presidendiballe-millised-on-labi-aegade-parimad-kostuimid

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Pille-Riin Määr,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Naisministrite kujutamine Eesti meediaväljaannetes läbi soo- ja juhistereotüüpide”, mille juhendaja on Külliki Seppel, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Pille-Riin Määr

24.05.2021